

6
M
A
R
T
1
9
3
1

ROMAN

N^o

16

Riigivanem K. Päts ja Eesti Iluduskuninganna pri.
Lilly Silberg mõnutes kaunit Pärnu rannal.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS "ARENG"
TALLINN, 1931. A. X. AASTAKÄIK.

Hind 40 senti.

Romaan

Nr. 16 (226)

August 1931

X. aastakäik.

Sunniva.

Norra kirjaniku **Bernt Lie** romaan.

4

Siis kogus ta end.

Mis rumalus oli see jällegi? Ta astus mõned sammud tagasi ja vaatas pilti kaugusest: „Ei ole sugugi halb, ainult siin ja seal tuleb veidi muuta! Kiirelt tööle, siis oleme varsti lõpul. See ebaküps töö rikub praegu muljet!“

Ta algas kohe ja pinseldas taeva kallal, katsudes seal juures muretult enese ette ümiseda.

Kuid asi ei tahtnud minna ja ta peatus jälle. — Ta hinge hiilis kahvatu mõttepilt, nagu halb südametunnistus, mingi kahtlus või hirm miski ees.

Kas ei ulatunud ehk ta talent?

Kõik tas tardus ja kahvatas silmapilguks, kuid ta raputas selle eneselt, ei tahtnud mõtelda ja nagu välk ilmus ta pilgu ette ta enese pilt nende keskel, kes teda imetlesid, sõbrad, sõbrannad — Jan Högh, särav rüütel — haa! Ta tahtis seda välja kisendada, kõikidele jutustada sõnades, maalida ja lõbusate sõnadega need ebameeldivad tunded peletada.

Kuid siin oli ju nii üksik! Mitte midagi kuulda, mitte midagi, mis teda oleks vaimustanud ja ta silmad särama pannud — siin puudus Sunniva!

Ta pidi valjusti naerma.

Vana idiot! Seal ma seisan ja tunnen hirmu enese ees, hirmu vaimude ees heledal suveööl ja kujutlen kõiksugu rumalaid asju, sest et olen üksik. Ei, see ei lähe, vana sõber! Sõidan tagasi ja toon lapse, muidu ei tule asjast midagi.

Ta pakkis asjad uuesti kasti, aerutas tagasi, heitis voodi ja magas nagu karu.

„Tere hommikut, neiu Gundestad! Kas tulete kaasa? Pean nüüd minema! Jah? — Ei? Noh, siis tervitan õpetajamajas! Jumalaga!“

Hurraa! Ta tantsis peaaegu mäenõlvast üles ja üle kanarpikuga kaetud lagendiku sel päikesepaistelisel päeval. Kui ta järgnes jalgteele, pidi ta mõne tunniga olema õpetajamajas.

Muidugi, laps pidi täna õhtul kaasa tulema ja siis edenes asi jälle auruõul ja tark doktorihärra näeb, mis võib Jan Högh!

Ja te vanad mäed oma lumimütsidega ja taevani ulatava toredusega — halloo! Kas ei taha te vastata?

Kaja kostis selgesti tagasi, kõlas kaljuseinale ja haihtus üleval udus.

Hallo!

Välg ja pauk, kas tahate tantsida? Või muud teha? Ootan teid ja pakin teid kohvrisesse ja näitan teid rahaeest ja siis öeldagu Jan Wendelboe Högh'ist, et ta on kuningas selles ümbruskonnas ühes doktori ja kõikide teistega!

Ta kõneles valjusti enesega ja lõi igal sammul kaseoksaga, mille oli murdnud ja mida kasutas taktikepina, valju plaksuga põlvele ning laulis seal juures:

„Sa usud, et olen kerjaja su ukسلäve ees,

ja arvad, et su naeratus mu nälja kustutab.

Kuid sinu armas annetus vaid rikka veering on.

Ei, mina olen kuningas, kel võim on maal ja veel ja taevas on mu kõrge saal ja lehed vaibaks teel.

Mind ümbritseb siin aul maailma vägev laul.

Seepärast eksid, neiu, sa siin tähelpanuta.

Kuid kui ju saabub sügise, siis mõtled minule, ja siis me ühte sulame ja surmas närtsime!“

Jumal teab, kuidas sarnased viisid äkki meelestusid! —

Tee läks nüüd ülespoole; tema taga langes lagendik amfiteatraalselt alla lahe poole ja ülevalt avanes vaba vaade fjordile.

Tema ees peitis mäeahel veel väljavaa-tes, kuid värisev, sinine õhk lebas ta kohal nagu aimdus sellest, mis oli ta taga.

Jan Högh sammus jõudsalt edasi ja seisis lõpuks mäetipul.

Ah, talle löi jahe tuul vastu ja ta seisatas.

Mäe jalal, kus ta seisis, naeratas kaljudest ümbritsetud, heleroheline täpp valge kiriku ja pillirooga kaetud majadega kitsa, sädeleva veeriba ääres. Ühes kasesalus seisis valge õpetajamaja, millest kerkis suits sirgjoones. Mäest alla viis looklev tee, mida ümbritsesid kased, mis seda kõrgemaks ja kõrgemaks muutusid, mida rohkem tee alla viis, alates kääbuskaskedega üleval ja lõppedes suurte, valgetüveliste kaskedega all orus.

Need olid värvid! Jahedad, säravad värvid, mis näisid juubeldava muusikana temani kerkivat, olles rõõmu ja naeratuse allikaiks; mägede niiske sina, värske lumi kuristikudes, rohekalt sädelevad jäämäed ja ühe kose värisev hõbeloor, kahvatu, särav vesi, mis kallastel oli mereroheline, ja heinamaad, kasesalu, pillirookatused, rohelisus, nii värske ja lokaav, nii hele ja lõbus. Ja üleval tema kohal sinine taevast!

Ta tundis ebamääraselt igatsust tõusta selgesse õhku ja lennata üle vaikselt naeratava maastiku — — — ta sirutas käed välja ja pani nad siis otsaesisele — ah!

Noh, esialgul oli vaja tähele panna, et ta ei komistaks! Ja lühikeste hüpetega jooksis ta mäenõlvale alla.

Mäe jalal jooksis tee kaares õpetajamaja valge lattai poole. See ei olnud just aed maja ees, vaid pigemini tükk metsamaad, mis oli piiratud lattaiast. Selles näis kõik elu surnuna. Jan Högh seisatas ja vaatas vaikset, valget maja, mille verandauks oli avatud. Ei mingisugust häält! Kaskede vahel õitsesid peenardel levkoid ja roosid ja tihe, loomulik kaskede ja pihlakate lehtla seisis ühes nurgas.

Äkki kostis maja tagant venitatud hütid: „Nüüd tulen ma!“

Ja kohe selle järele ilmus majanurga ta-

gant noor daam, tasa hiilides ja pingutatult igale poole vahtides.

„Nüüd tulen ma!“ hütidis ta uuesti.

Jan Högh astus lähemale. „Tere, mu preili! Ehk olen pealetikkuv, kuid siiski olen kutsutud külaline! Mu nimi on Jan Högh.“

„Ah! Olen preili Kjaer. Kuid see on kena, et siiski tulete! Sunniva tõi teate, et teil ei ole aega!“

Pagana pihta! Küll see oli kena tüdruk! Blond ja ümarik, ehk veidi liig ümarik, edevalt mängivate silmadega!

„Te siis olete kuulnud preili Petra, maja-tütart?“

„Jah, kuid mispärast kuulud?“

„Teie ilu kuulsus on minuni tunginud.“

„Ah, mis teie lobisete!“ — Ta pööras kiirelt ringi ja hütidis kogu jõust: „Tulge välja, tulge ainult välja!“ mille järele ta uuesti Jan Höghi poole pööras: „Mängime nimelt peitemängu, kõik ühiselt, ka isa ja doktor.“

„Tulge välja, tulge välja! Peame mängu pooleli jätmata!“

„Mingil tingimisel,“ ütles Jan Högh, „ärge laske end segada!“

Igast küljest tulid külalised esile ja moodustasid rõnga Jan Höghi ümber, kes kumardas teretavalt preili Petra esitluste juures. Need olid kaks preilit Jörstadi, härra stud. theol. Peeter Kjaer, üks onupoeg, preili Aalbom, härrad kooliõpetajad Nordgaard ja Svendsen ja härra kaupmees Moldenhaver.

Ei olnud kerge sellest suurte, vaikivate inimeste hunnikust läbi pääseda, kes seisis ja eneste ette vahtisid või poolenisti vargselt tema poole, kuna Jan Högh instinktiivselt pööras teoloogi poole ja sellega algas jutuajamist.

„Oh, maalermeister, sa tulid siis ometi! See on liig suurepärane! Oled ometi kena maalermeister!“

Sunniva hütidis seda kaugelt, joostes aia viimasest otsast lähemale.

„Sul oli siis ometi aega?“

„Jah,“ ütles Jan Högh, „sa kirjeldasid seltskonda nii meelitavalt, et unustasin lõpuks kõik kohustused!“

Ühtlasi saatis ta pilgu preili Petra poole.

„Kus on siis vanad!“ hütidis see kiirelt ja katsus nõrka puna varjata; ta näis veel kaunis lapselik.

„Need peitsid endid vist õues.“

Kogu seltskond läks aeglaselt aiast suurele õuele, mis oli maja taga. Härra Kjaer, noor teoloog, kes siin veetis puhkust ja

jõuluajal eksamitele pidi minema, vestles õhinal Jan Höghiga: kuidas härra Höghile ümbrus meeldivat jne., kuna Sunniva ja Petra käsikäs ette jooksid. Kogu muu seltskond — nähtavasti ümbruskonna noor aristokraatia — järgnes.

Lõpuks õnnestus ühisel jõul mõlemaid vanu välja kutsuda ja lakast ilmusid õpetaja ja doktor, juuksed ja riided täis õlgi ja heinu.

„Ei, vaadake, meie vabaõhumaalija! Siis tulite siiski? Vaata, pastor, seal on meie mees, noore kunsti esitaja!“

„Tere tulemast, tere tulemast, härra Högh. Vaadake, rõõmustan, et siiski veel tulite. Meie juures ei ole sugugi nii väga halb olla, kuigi meie endid ei tohi võrrelda doktoriga. Olge südamest tere tulemast!“

Paks, elurõõmus mees raputas Jan Höghi kätt. Ta sarnanes õigupoolest rohkem vanale laevnikule kui vaimulikule ja oli tööpoolest noorpõlves merel olnud, nagu hiljem jutustas.

„Ja nüüd, palun, tulge sisse ja laske endile mu abikaasalt anda klaas veini kosutuseks peale pikka teed!“

Õpetaja läks Jan Höghiga ees ja kogu muu seltskond järgnes neile majja, üle koridori, läbi suure, heleda toa verandale. Pastor kutsus abikaasa kohale, väikese, hallijuukselise daami targalt säravate silmadega, kes oleks võinud pigemini ta tütar kui proua olla.

„Vaata teda, Sophie, ja ütle mulle, kas mul ei ole õigus! Eks ole, härra Högh — jah, nüüd peate pihtima, sest oleme teie pärast juba palju tülitsetud — eks ole, teie olete mu vana, ammusurnud sõbra Rudolf Höghi poeg, kes oli advokaat?“

„Jah, ta oli mu isa.“

„Kas näed, Sophie, mul on siiski õigus! — Kas tundsin teie isa? Jah, arvan nii! Oli mu parim sõber üliõpilaspõlves! Kuid eriti hästi tundsin meie, mu abikaasa ja mina, teie vanaisa ema poolt, vana Jan Vendelboe't Bergenis. Jah, jah, kui kirjutate emale, siis öelge talle, et ma iialgi ei ole unustanud Lotte Vendelboe't! Eks ole, Sophie, härra Högh on oma ena nägu? — Jah, kas teate, vana Jan Vendelboe, kes oli nii rikas, et ta — nagu üldi — oleks võinud katta kogu Saksa silla Bergenis läikivate taalritega, seisis suures lugupidamises. Ja mu äi oli surmani ta juures sekretäriks. — Kuid nüüd jutustage emast! Kas elab ta veel ilusas, suures majas linna ees?“

Vein toodi ja kuna daamid ja härrad

vaikides istet võtsid, jatkas pastor jutustust vanast ajast, leides aegajalt abikaasa poolt heakskiitmist. Jan Högh omalt poolt jutustas nii palju kui teadis ja kuulatas suure huviga juttusid neist oludest ja sündmustest, mis olid talle nii lähedad ja millest ta ometi võrdlemisi vähe teadis.

Peale sööki läksid vanad oma tubadesse, et „veidi järele mõelda,“ kuna noorsugu aias lõbutses.

Jan Högh jalutas Sunniva ja Petra Kjaeri vahel maanteele, et imetleda väljavaadet. Väike preili Kjaer oli tööpoolest kena! See oli päris nauding temaga veidi flirtida. Ta nägi küll veidi provintsi järele välja nende kaunis naiivsete silmadega ja lõpmatu naeruga Jan Höghi viletsate naljade üle! Kuid, oli siiski kena, kord jälle... oli nii kaua tagasi, kui ta oli viimast korda flirtinud!

Aasta eest oli preili Petra Kristianias olnud ja nii ei puudunud kõneaine. Mõlemad said kiirelt headeks sõpradeks ja kui Högh kord ta käe võttis, et teda viisakalt üle kraavi aidata, jättis ta selle oma kätte ja pani ta siis oma käevarrele, ilma et oleks leidnud erilist vastupanu.

Nii rändasid nad mööda rada edasi, tümber kiriku ja tulid aeglaselt tagasi. Sunniva läks vaikides nende kõrval ja näpitses vöilillekimbu kallal. Kui nad lähenesid aiauksele, oli ta äkki tähelepanematult kadunud.

Preili Petra astus mahalöödud silmil ja tunnistas, et noorele, kenale daamile väga hirmus olevat siin üleval istuda, kus kaupmees Moldénhaver ja kooliõpetaja Nordgaard aimsad kavalerid olid.

„Ja kõige hullem on, et kõik huvid, näiteks kunsti vastu jne., ajajooksul iseenesest kaovad.“

„Vaene, väike preili!“

Petra lõi omad niiskelt säravad, sinised silmad tema poole ja kui nad mitte nii neetult lähedal muust seltskonnast ei oleks olnud, siis — — —

Kiriku kõrval turuplatsil peeti kohtuistungit ja õhtupoolseks kohviks ilmusid veel teised oodatud külalised, et veeta päevalõppu õpetajamajas: politseitülem, väike, paksu kõhuga elumees läikivate mundri-nööpidega ümarikul vestil, ja ametkonna kohtunik, vana gentleman, kel oli nähtavasti hulk eesõigusi, eriti noorte daamide juures ja kelle karvasest, melankoolsest näost paistsid nali ja humoor. Siis politseitülema abi Jörstad, mitte iialgi kustuva portselaanpiibuga, kes iga sõna juures oma

kõrget ülemust lojaalselt toetas — hehehe! Peale selle olid tulnud kaks advokaati linnast, härra Bolling ja härra Antoni, mõlemad kravati ja laitmatu pesuga, üleolevalt lahked külalislahkete maaelanikkude vastu — klientide pärast, nagu härra Antoni Jan Höghile tunnistas!

„Klientide pärast!“ kordas härra Bolling silmapilkselt oma väikese, viina järele lõhnava ametvenna eeskujul.

„Praegu on täpselt kuus, nii siis aeg toddy't juua! Mis soovite, konjakit või annanjaki? Olen teie isa juures nii mõnegi hea tilga joonud, härra Högh!“

Jan Högh oli mitmekülge tähelepanu, esitluste ja küsimuste esemeks uute külaliste seas ja oli nüüd õnnelikult ühte elutoa nurka põgenenud, kus ametkonnakohtuniku pikk, kõverdunud kuju ta kõrval seisis, kes suure osavusega kritiseeris kaunis käralist, lõbusat seltskonda. Hõbeteelusikad kõlisesid klaasides, teemasin auras laual ja pastor käis ringi ja palus külalisi end ise teenida, tõi Svendseni ja Nordgaardi ühe lillelaua tagant nähtavale, kus need, higistades piinlikkusest, endid olid peitnud ja segas oma vennapoega Peetrit, teoloogit, ta sügavas huvis preili Aalbomi tikanduse vastu.

„Sa pead oma vana onu aitama, poiss!“

Kõik olid elavas jutuajamises; politseiülem disputeeris advokaat Bollingiga poliitika üle ja kinnitas enesele doktori abi, peatades teda nõobist. Härra Antoni kasutas juhust ja kadus oma klaasiga klaveri taha — ah, see maitset!

Daamide ringist kõlas naer ja lõbus jutt, kuigi nad ei saanud toddy't — oh, Jumal hoidku, mingil tingimusel! Ja pastor jutustas vanast madame Lyng'ist, kes kõik ümbuskonna mehed laua alla jõi.

„Teie terviseks, mu härrad!“

Toas oli hääletu vaikus, kui kõik klaasid pidulikult huulte juure tõsteti, kuid siis algas politseiülem uuesti suure käraga oma jutustusi, saadetud oma abi poliitilistest heakskiitmise kummardustest.

„Tahan teile avaldada saladuse, noor mees, magusa saladuse. Kuid vaikige sellest!“ ja ametkonna kohtunik kummardas oma kannatava näo Jan Höghi üle, kes peaaegu naerust lõhkes, kuid keda sumbutas ametkonna kohtuniku: „Tasa, tasa!“

„Vaadake seal, meie politseiülem abi Jörstad! Jõuluks saab ta kuuteistkümmemaks korraks isaks, — kuid tasa! Teretasin täna prouat ja selles ei ole kahtlust. Kuusteistkümmend last, see noormees ühes ar-

vatud, kes seisab preili Kjaeri kõrval! Edasipüüdlik mees, meie politseiülem abi! Kuid vaikige, vaikige!“

Ja ametkonnakohtunik tõmbas pea tagasi — sügavas kurvameelsuses.

„Aga härra ametkonna kohtunik, kas ei soovi teie uut klaasitait?“

„Hoidku, pastor, teie ei taha ometi minule, vaesele, nõrgale mehele pütüiseid välja panna? Naps päeval mõjub minu peale nagu sinihape õösel!“

„Kuid patrii l'hombre'it mängite ometi?“

„Täna, ei, ma ei mängi, olen seaduse mees ja kaardi- ja õnnemäng, teie teate —“

„Ah, teie oma seadustega!“

„Jah, mõõndan, et teie oma evangeeliu-miga kahtlemata olete õnnelikum! Ei, täna, pastor, laske mul oma südamele järgneda, jään teie proua abikaasa juure.“

„Täna, täna, ametkonna kohtunik,“ noogutas õpetajaproua laua äärest. „Te olete armas mees! Ja tasuks saate hea tassi teed.“

„Teie teed austan ma peaaegu sama palju kui teid ennast!“

Härrad, peale ametkonnakohtuniku ja mõlemate õpetajate, kes kähjuks muud ei teadnud kui „surm ja elu“, mis olid seminaris õppinud, kadusid kabinetti, kuna daamid elutoas jäid istuma kaetud teelaua ümber, juhatatud patriarkaalselt sohval istuvalt ametkonnakohtunikust.

„Sa istud rooside hulgas ja ise oled roos!“

tsiteeris ta. Jan Högh paigutati doktori, politseiülem abi ja härra Moldenhaveriga ühe mängulaua taha ja mäng kestis surm-tõsiselt, kuna pastor jatkuva humoriga teist partiid elustas, nokkides härra Peetrit alatasa ta teoloogiliste trumpidega.

Läbi avatud ukse kostis teisest toast ühesoodne jutuajamine, tasside ja teelusikate klirin ja aegajalt hõiskamine ja naer, kui ametkonnakohtunik oli liig „shocking“. Jan Höghil oli väljavaade uksele ja ta oli küllalt õnnelik, et nägi preili Petra segast pilku. Äkki tegi ametkonnakohtunik Jan Höghile sarkastilise grimassi ja hüüdis: „Ah nii! Pidin nägema, mis seal lahti on! Teie terviseks, preili Petra, teeveega!“

Preili Petra ei suutnud sugugi mõista —

Kuid sellest silmapilgust peale ei saanud ta oma pilkusi enam selles suunas. Jan Högh aga kaotas mängus.

Mängu jätkati; madalamale ja madalamale langesid mõtlikud näod kaartidele, kuni äkki daamide juures tõusis hirmus

kära. Härrad ruttasid sisse, — mis, Jumala pärast, oli juhtunud?

„Ah, see oli nii hirmus, pfui, pfui!“ hüüdsid daamid segamini, — „seda ei või sugugi avaldada!“

Kuid ametkonnakohtunik jutustas kõige süütuma näoga ilmas, et kõik sellest tulevat, et ta pidanud preili Aalbomi tikandust vööks, kuna see olevat laualinik!

Jan Högh oli lootnud, et see üldine segadus teeb vaheaja mängus, kuid ta oli valesti arvanud, sest ta ei tundnud politseiülema abi ega mängu tõsidust! Nii pidi ta kaunis rõhutult jälle kabinetti minema ja sooja toddy ja igavate kaartide juures istuma, kuni majaproua kutsus õhtusöögile.

„Teie ei ole vist kirgeline kaardimängija, mis, härra Högh?“ küsis doktor na atades.

Suure vaheaja kestel söögitoa er uksees, kus oli valitsenud kirjeldamata segadus kuni ametkonnakohtunik lõpuks seisukorda tõi pöörde, astus advokaat Antoni Jan Höghi kõrvale ja koputas talle sõbralikult õlale.

„Avaldan lugupidamist, härra maalija! See ei ole vist nali — kogu fjordi maalida!“

„Oh—o — ei!“

Rasvane advokaat, kes juba mängulauas kaunis valjult ja ordinäärselt oli vestelnud ja nähtavasti oli purjus, oli Jan Höghile vastumeelne.

„Ja peremehe valikus olete väga õnnelik olnud!“

„Kuidas niiviisi?“

„Oh, parema mehe kätte, kui on doktor, ei või ükski maalija sattuda.“

„Ei, muidugi mitte.“

„Ja seal juures ta teadmised ja huvid kunsti alal. Teil on kindlasti sellest tutvusest kasu.“

„Oh — o —“

Mis, kuradi pärast, lubas enesele see advokaat?

Eemal toas algas härra Moldenhaver: „Teie maalite vist doktori lahte?“

„Jah.“

„See on raske ülesanne.“

„Oh, läheb korda.“

„Kuid kindlasti olete rõõmus, et kohtasite mehega nagu on doktor.“

„Muidugi.“

Peale ebaõnnestunud katset lauas preili Petra kõrvale istuda, leidis Jan Högh lõpuks oma platsi ametkonna kohtuniku ja ühe preili Jörstadi vahel.

Laud oli määratu suur ja kaetud säravalt valge linaga, majahärra platsil auras mää-

ratu põhjapõdra praad. Doktor lõikas osava käega ja kui mahlased lihatükid taldrekutel lebasid, katkes konversatsioon nugade ja kahvlite hoolsa tegevuse tõttu, — kõik olid igatsenud õhtusöogi järele — kuni täisoleku tundega elu seltskonda tagasi pööras. Kõik hakkasid kõnelema; Jan Höghi vastu kirjeldas noor Kjaer teoloogi ainelisi väljawaateid, mis äratas preili Aalbeomi põleva huvi; ja kui hiljem Jan Högh preili Jörstadi pidi loobuma, pühendus ta täielikult ametkonna kohtunikule, kelle juures tal oli tunne, et tunneb teda juba ammu ja põhjalikult.

„Jah,“ sosistas ametkonna kohtunik tõsiselt, „meie doktor on tore inimene, kuid ta on ka kogu ümbruskonna oraakel. Võin öelda, et tema sarnaseid harva leidub. Ta oli omal ajal kogu maal kaunishingena tuttav, kirjutas kunstiarvustusi lehtedele ja reisis kogu Euroopas ringi. On patt ja häbi, et tast ei ole saanud mees, kes ta oleks pidanud olema!“

Jan Högh pomises kiitvalt — kuid oli liig hull, kuidas nad kõik doktori jumaldasid!

Laua ülemises otsas kostsid üle jutukõmina politseiülema, pastori, doktori ja mõlemate advokaatide hääled; nad olid sattunud tülli ümbruse kõige ilusama koha üle, — kus maalija leiab kõige paremaid ja ilusamaid aineid, ja igatiks kaitses oma arvamist ja nimelt seda tulisemalt ja ägedamalt, mida rohkem kadus punane vein kannudest. Politseiülema abi mõkitas, politseiülem kõneles täie suuga, pastor dotseeris õhinaga ja lõpuks olid kõik ühel nõul, et kuskil ei leidu ilusamaid motiive kui siin üleval. Antoni oli see, kes selle tõenduse üles seadis, ja kõik olid temaga ühel arvamisel, kuni doktor, kes seni oli vaikinud, end vahele segas: „Jah, olen tihti imetlenud, et meie maalijad siia ei tule.“

„Jah, siin on suurepärane!“ lisasid kõik aukartusega.

„Kuid see tuleb vist sellest,“ jatkas doktor rahulikult, „et meie moodne kunstivool suuri motiive ei poolda. Vormis ja joontes ei ole endist ilutunnet, mis endise aja kunstnikke vaimustas; nüüd maksavad ainult värvid.“

„Ah,“ pomises Antoni, „värvid ei tähenda peaaegu midagi! Olin ju sügisel linnas ja käisin näitusel. Jumal hoidku mind, küll see oli veider kunst!“

Jälle oli härra Antoni leidnud ühendava sõna ja valjus üksmeelsuses hakati moodsat kunsti arvustama, kui äkki üks hääle üle

kära kostis: „Härra advokaat, teil ei ole rohkem arusaamist kunstist, kui sel soolatoosil siin!“ Vihaselt hüüdis Jan Högh neid sõnu, lüües soolatoosile, nii et see lendas preili Aalbomi teoloogiliste huvide sekka. Ta oli näost tulipunane ja heitis pilkava pilgu advokaadi poole.

„Mis tah — — mis ütlete te?“

„Ütlesin, et teie, härra advokaat Antoni, olete —“

Seal tundis Jan Högh, et ametkonna kohtunik ta käest kinni võttis, kogeles midagi ja lõpetas: „ — — võhik kunsti alal!“

„Kuid, armas Sophie, kuhu jäävad pohlalad? Ka näib mulle, et meile enam praadi anda ei soovita.“

Doktor hüüdis samati pohlade järele ja advokaadi katse võitlust uuesti alata sumbutati elavas vaidluses pohlamarjade üle tänavu ja läinud aastal ja proua Kjaerimeetodi üle neid sisse keeta, võrreldes neiu Gundestadiga.

Ametkonna kohtunik aga valas vaikselt viimase ülejäägi veinikannust omaklaasi ja sosistas: „Pean selle ülejäägi kindlustama. Nad on kogu kannu ükski tühjaks joonud!“

„Ah, võtku pagan!“

„Rahu — rahu, noor sõber!“

Jan Högh istus ja surus pudelikorki sõrmede vahel ja jõi palju sherry't.

Tõuge, mille oli saanud hea meeoleolu, ei mõjunud kaua tagant järele, ja kui pastor lõpuks lauast tõusis ja kõik toolid tagasi nihutati, kuna tugeva käeraputusega üksteisele „õnnistatud söögiaega“ sooviti, läks seltskond elutappa tagasi, lõbus ja kärarikas ja nii suurepärasest tujus, et isegi poliitseiülem leidis, et kaardid veel võiksid oodata. Poliitseiülem abi kummardas — seekord veidi pettunult.

Varsti ilmus jälle auravalt kuum vesi toddy jaoks ja daamid ning härrad segunesid, isegi härrad Nordgaard ja Svendsen võtsid osa ja vestlesid asjatundlikult poliitseiülemaga ja ametkonna kohtunikuga põhjuste üle, miks tänavu nii palju koolikaristusi on olnud.

Jan Högh läks verandale ja siis aeda. Ohk oli värske ja jahe ja päike lebas punaselt vastuolevatel mägedel. Juhuslikult tuli ka preili Petra alla ja mõlemad rändasid lehtla poole.

„Jah, vaadake, preili Petra, mul on ju väga kahju — see oli ju minust rumal, et ma end ei suutnud valitseda — kuid see mees —!“

„Ärge sellele mõelge, härra Högh, kinnitan teile, see oli väga karastav, et ta õpe-

tust sai, see suure enesearvamisega Antoni, ta on hirmus inimene ja nii kole tähtis —“

„Jah, seda ta on — suur lobiseja! Ah, preili Petra, teie annate siis andeks?“

Ta võttis neiu käe ja vaatas talle paluvalt silmadesse. Preili Petra lõi nad maha ja aeglaselt tõmbas Jan Högh ta lähemale, lähemale ja lähemale, kuni surus talle õrna suudluse pehmele palele.

„Härra Högh! Härra Högh!“ hüüti äkki maja juurest.

„Ah, võtku pagan! — Jah, siin ma olen!“

See oli pastor, kes palus teda tulla ja seltskonnale ette laulda.

„Mina? — Ma ei oska midagi!“

„Ah jah, tehke seda!“ sosistas Petra ta taga.

„Jah — ma teen seda!“

Toas tehti talle ruumi ja istuti siis ringis klaveri ümber. Jan Högh mängis mõned akkordid ja algas siis kirglikult:

Kuldjuustega neitsi,
su silmad sa
nii arglikult tõstsid
alt ülesse,
kus armastus õndsalt sind ootas.

Mis sina varem
ei aimanud,
see voolab kui oja
su rinnasse,
kui loor su silmade eest katkeb.

Maailm on väljas
su õndsuseks
ja muutub päikses
sul suudluseks —
mis on nii magus ja õnnis.

Näed, päevad kaovad,
ja vaikselt
vaob sügiseõhk sinule:
su õieaeg on möödunud —
ei noorus enam kordu!

Ta lõi pea tagasi, kuna ta sõrmed veel üle klahvide libisesid. Ta süda oli imeliselt raske, nii täitunud, nii täis kuuma igatsust, ja äkki algas ta rasket, uhkelt paisuvat viisi:

Täida peeker ääretasa
kalli veiniga,
unista, et õnnehetked
teostuvad temaga.

Joo ja usu, tea, looda,
et su õnn siin täide läeb
ja et oma unistusi
olevatena sa näed!

Jan Högh tõusis kiirelt ja igast küljest algas kiitustorm. Pastor oleks teda peaaegu kaisutanud: „Kuid teil on ju tore hääl!“

Nii, nüüd veel hea, soe klaas toddy't, seda olete ausasti teeninud!“

„Teie terviseks, härra Högh! Teie terviseks! Teie terviseks!“

Doktor tõstis nüüd ka oma klaasi talle vastu ja naeratas: „Terviseks, noor sõber! Ja nüüd pange tähele, et teie ei riku oma häält oma vabaõhu — ideedega!“

Jan Högh küsis kaunis karedalt, mis ta sellega mõtlewat, ja naljatuste ja naeru saatel hakkas doktor kirjeldama Jan Höghi vabaõhumaalimist, kuidas kunstnik tormi ja tuulega väljas istuvat ja pilte isegi vihmas maalivat. Nad pidavat väljas valmis saama, sest kodus maalida nagu vanal, heal ajal, mis väljas on õpitud, see olevat kuritegu kunsti majesteedi vastu!

Jan Högh seisis klaveri juures ja kuulas doktori sõnu kui ka teiste naeru nagu läbi poolselge teadvuse loori. Ta ei võtnud seda heatahtlikult, talle näisid sõnad pilkena ja naer väljakutsuvana ja tas kerkis viha, kaua tagasihoitud viha doktori vastu. Ta jõi kuuna toddy't ja vaatas ringi: seal istusid kõik need rumalad inimesed ja painutasid endid rumalas naerus ja doktor jatkas: „Peab tunnistama, et see on ilus! Need inimesed võivad tööpoolest öelda, et ohverdavad keha ja elu kunsti heaks. Eriti talve ajal!“

Ühe sammuga seisis Jan Högh ta ees hõõgivate palgedega, ta silmad saatsid välke välja ja ta üks käsi hoidis nii kõvasti toolitoest kinni, et jatkukohad valgeks läksid: „Pean häbiväärseks, härra doktor, et nii viisi kõnelete!“

Ja hõõguva vaimustusega hakkas ta noort kunsti seletama. Sõnad tulid esile nagu veejuga, ta muutus pahameele pärast ikka ägedamaks ja ägedamaks, kuna ta käsivartega õhus vehkis ja hääle tõstis, kui lõpuks ütles: „Et meie aga ei maali teie vanade, ajast ja arust läinud kokaraamatute järele, et meie edasi sammume ja teile näitame, et saame valmis ilma teie vanade retseptiteta, — et oleme noored, jah, just selles seisab asi, et oleme noored, sellepärast olete meie vastu, — ja siis haarate teie võimetuse viletsamate relvade järele, pilkate ja sõimate meid seal, kus meie ei või endid kaitsta, võhikute ja mitteasjatundjate ees. Kuid meie kohtame veel kord ja siis sunnin teid põlvili meie noore, julge kunsti ees, oodake ainult —“

Toas oli surmavaikne ja äkki selgus talle, et ta tegi end naeruväärseks. Ta kuulis oma sõnu nagu suurest kaugusest tulevat, pani käe silmadele ja seisis silmapilgu rahulikult.

Siis pööras ta kiirelt pastori poole: „Elage hästi, härra pastor, ja suur tänu! — Pean minema; päike paistab ja ma ei tohi kallist aega raisata. Jumalaga, õpetajaproua! Jumalaga, mu daamid ja härrad!“

Ta tuli alles meelemärgusele, kui oli väljas aias ja ta kõrvades kostsid veel mõned pastori armastusväärsed sõnad ja ametkonna-kohtuniku manitsev „rahulikult, rahulikult!“ Ta jooksis siia ja sinna — oli vist õige tee kaotanud — ja seisis lõpuks jälle suletud verandaukse ees.

Seest kostis tormiline naer.

Kas pidi ta hoogu võtma ja ruudud rusikatega sisse lööma ja neile vastu karjuma, et ta oli kunstnik ja seisis kõrgel nende kohal! Ha, nad tulgu ainult, nad juleku ainult üks sõna veel!

Seal ta seisis ja vaatas trotsivalt akna poole. Ja äkki tuli ta üle soe, vaikne tunne: „Kunstnik!“

Ja ta tundis uhkelt ja võimsalt, nagu iialgi varem, et ta kunstnikuna kogu äripäise maailma vastand oli. Ta ei olnud mitte ainult enese pärast lahingut lõõnud, vaid ka kunsti ja seltsimeeste eest. Selles oli uus, võimas solidariteedi tunne; seltsimehed, kellest ta nii vähe oli hoolinud, seisisid äkki ta südamele nii lähedal.

Rahuliste, kindlate sammudega läks ta aiavärava poole ja ei märganud, et oli läinud vastupidises suunas, kuni seisis lehtla ees.

Seal kuulis ta imelist häält — nagu maharõhutud naeru.

„Ah, mis hoolin ümarikust õpetajatütrest! Mul on parem igatsus.“

Kuid see ei olnud naer — — — ta lähenes sissekäigule — see oli ju —

Sunniva!

„Sina siin, armas laps? Mis on, Sunniva, sa nutad?“

Ta põlvitas pingi ette, millel neiu istus, ja katsus ta käsi näo eest tõmmata, kuna neiu pisaratega võitles.

„Ütle mulle, mis on lahti? Ehk võin sind aidata! Ma ei ole sind kogu päev näinud, sa magus, väike sõbranna, ja ei või ometi sinuta olla. Kas tead, see sündis sinu pärast, et siia tulid, ma ei võinud sinuta maalida. Ei, ei, mis on sinuga? Kas oled hull, väike Sunniva?“

Sunniva pisarad voolasid ägedamalt; Jan Högh võttis õrnalt ta õlast kinni ja surus neiu peakese enese vastu. Nii lasi ta tal rahulikult nutta, kuna ta õrnalt Sunniva juukseid silus.

„Meie mõlemad oleme ju head sõbrad,

Riigivanem K. Päts ja eesti iluduskuninganna prl. Lilly Silberg mõnulemas kaunil Pärnu rannal. Keskel: Riigivanem K. Päts, temast vasemal prl. L. Silberg, paremal Riigivanema adjutant kol. Jakobson.

Sunniva, ja keegi ei pea sulle midagi tegema.“

Ta istus vaikselt ja vaatas õhtupäikesesse; ta üle tuli rahulik, vaikne meeleolu peale endist vapustust, kuna Sunniva peake ta rinnal lebas; tea tundis, kuidas neiu ta käte vahel värises, kuna ta pisarad aeglaselt kuivasid, ja aeglaselt silus ta üle Sunniva kuldjuuste. Teadmatult kiigutas Jan Högh Sunnivat käte vahel, üsna tasa nagu kauge meloodia järele.

„Tahaksin sind nii heameelega aidata, Sunniva, sind oma kätel kaugele eemale kanda! Ja sa pead mu väike näkineid olema, kes mind aitab ja mulle vastu naeratab! Sellepärast pidin tulema ja sind ära tooma. Kuid siis — siis tuli nii palju segavat, kas näed —“

Kiire liigutusega tõstis Sunniva pea ja vaatas talle läikivate, pisarast niiskete silmadega otsa. Neis oli sädelev tuli, mida Jan Högh varem ei olnud märganud: „On see tõsi? Kas tahtsid mind ära viia?“

Ja nüüd jutustas Jan Högh, kuidas ta läinud õhtul oli seisnud Fruskjaeret'il ja tema järele oli igatsenud. Hele kähär oli langenud Sunniva otsaesisele ja varjas ta silmi, mis vaatasid Jan Höghi poole üles. Selle pea langes aeglaselt alla, kuna ta edasi kõneles, ja ta suudles Sunnivat otsaesisele.

See vallandas end tasa ta käte vahelt ja istus sirgelt ta kõrval.

„Ei, maalermeister, seda ei tohisa teha!“

„Mispärast mitte, Sunniva?“

Sunniva lõi silmad maha ja ütles tõsiselt: „Tunnen siis su ees hirmu nagu tookord Soome naise ees!“

Siis toetus ta jälle Jan Höghi vastu ja jätkas õhinal: „Kas tead, kuulsin täna hommikul, kuidas pastor isale jutustas, et Soome naine eile tema juures olnud, ja mõtle ometi, ta olevat mu ema õde, see vaene hing, ta olevat ringi rännanud ja olevat mind nii kaua otsinud, kuid kindlasti ei olevat ta täitsa terve, arvas pastor!“

Jan Högh tõusis: „Tule, Sunniva, teel kõneleme edasi. Mine ja võta oma kübar, siis tuled minuga ja siis aerutame Fruskjaeret'ile ja maalime!“

„Jah, — kuid —“

„Noh, mis?“

Sunniva oli võtnud taskurätiku ja kuivatas silmi. „Kas tulid tööpoolest ainult minu järele?“

„Jah, ainult sellepärast, Sunniva. Tule, kiirusta. Ootan all teel su tulekut.“

„Jah,“ ütles Sunniva viivitades, „kuid sa pead midagi lubama!“

„Kõik, mis tahad!“

„Sa pead isalt andeks paluma kõigi inetute sõnade pärast, mis ütlesid.“

„Ah, Sunniva, sa ei mõista seda.“

„Jah, ma mõistan siiski! Vaata, kui sa niiviisi kõneled kunstist ja maalimisest, siis näib mulle, et sul on õigus ja tihti suurem õigus kui isal. Kuid, kas tead, sa ei märganud, et isa ainult naljatas, sa olid nii hirmus — nii —“

„Mis ma olin?“

„Nii hirmus äge! Ja ütlesid isale nii palju inetuid sõnu!“

„Jah,“ ütles Jan Högh mõtlikult. „seda ma tegin! Kuid kui palun homme su isalt andeks —“

„Siis armastab ta sind veel rohkem kui praegu!“

(Järgneb).

Suudlus.

Saksa kirjanik **Max Wundtke.**

3

Siis oli Erna kirjutanud kirja ja selle juures oli talle tulnud lahendus nagu stigav hingetõmbus pärast tumedat rõhku. Seda ei tekitanud tunne, et Kurt Rönninger nüüd kaugel on, vaid seda tekitas teatud lootus, et nüüd Rönninger saab vaba tee tõusuks.

„Rumal tüdruk!“ noomis ta ennast. „Mis on sinul temaga tegemist? Pealegi ei saa sa teda iial enam näha!“

„See sünnib tänu pärast,“ arvas ta siis.

bus tagasi ja palus professorit lahkesti, kuid jahedalt tema kõrvale istuda.

„Pean teile tegema valu, härra professor,“ ütles ta.

See naeris muretult.

„See pole sugugi võimalik, Erna.“

„Ometi, härra professor,“ ütles Erna ükskõikselt.

„Jah, kui sa mulle alati ütled „härra professor“! Olen ma sulle midagi teinud?“

„Mitte midagi. Aga kuulake mind rahuli-

Hoogne ja lõbuküllane rannaelu Pärnus, mis on moodsamaid ja eelistatumaid kuurorte Eestis.

„Tasun ta tegu sellega, et talle loon parema eksistentsi.“

Kuid tänulikkusel oli kummaline joon näos. Äkki seisis professor ja Kurt Rönninger tema ees ja tahtsid teda suudelda. Ja siis taipas ta esimest korda selgesti, et ta oma peigmeest iial enam ei tahtnud ega tohtinud suudelda. Lõpp sellele! See oli sõna, mis juba ammu ta meeles mõlkunud, kuid mida ta veel polnud väljendanud. Imelik, kui kergeks ta süda sai, kui see oli väljas!

Siis tulid kevadepühad ja nendega ühes professor. Kui tulija teda tahtis suudelda, neiu istus parajasti taimemajas, siis ta tõm-

kult.“ Ta andis talle kätt. See tahtis seda suudelda, kuid Erna tõmbas ruttu jälle ära.

„Teie ei pea mind enam suudlema.“

Professor tõstis üllatatult silmad.

„Mitte enam suu - ? Mitte sugugi enam?“

„Mitte sugugi enam.“

„Aga sina saad ju varsti minu naiseks.“

„Selleks ei saa ma mitte!“

Professor kaotas külma vere.

„Ma ei mõista teid, preili Erna.“

„Vaadake! Nüüd saate juba mõistlikumaks. Teie õpite seda juba mõistma ja siis ei pahanda teie ka mitte enan, et ma teiega ei abiellu. Ärge arvake, et armastan kedagi teist. Mina ei mõtle üldse abiellumisele!“

„Aga mispärast?“

„Jah, vaadake—too asi kord maanteel—“

„Ah, suudlus?“

„Jah, kõik kõnelevad sellest, ja ma võin ka arvata, kuidas.“

Professor äigas käega üle oma silutud juuste.

„Jah, — hm, seda küll. Sellest kõnel-dakse. Õige täbar asi!“

„Vaadake! Ja teil peab olema ometi naine, kellest midagi paha ei teata rääkida.“

Pilkav läige oli neiu silmis; aga profes-sor ei näinud seda. Ta vahitis ikka veel kohmetult oma kinzadele.

„Jah, aga teie olite ju õieti süütu.“

„Kuidas nii? Ma ei oleks ju tarvitsenud teda suudelda. Ja tema oleks rahulikult oma teed jatkanud.“

Luurates silmitses ta teise nägu.

Nüüd vaatas professor temale. Näis ole-vat ehmunud.

„Arvasin, et olite sunnitud —“

„Ei, mitte sugugi. Aga ta pidi oma teo eest ju tasu saama ja teist tasu ta ei taht-nud.“

„Aga suudlus!“ ütles professor venita-des.

„Tõsi küll, kaunis palju, aga ometi — suudlus!“

„Ah, Erna, miks te siis sellest räägite? Olen teile selle juba ammu andestanud. Sellest ei maksa enam rääkida.“

Erna pea kähvas kuklasse.

„Nii siis andestate mulle selle? See on teist väga suur lahkus! Hea, et tulin sellele; ma aimasin juba midagi sellist. Andestada! Kui õilis! Aga teie toote siin oma auvääri-likkusele ohvri, mis mind häbistab ja mida ma vastu ei võta. Sellepärast palun kihlust lõpetada. Teil ei pea olema enam midagi andestada ja mina ei võiks teid enam suu-delda! Nüüd mitte enam!“

„Aga Erna, kihlust lõpetada —“

„Jah, lõpetada!“

„See ei lähe ju!“

„Miks mitte?“

„Mis ütlevad inimesed?“

„Teie arvate siis, et meie, kui ei taha anda inimestele ainet jutuks, peaksime abielluma, vale südames ja suus?“

„Aga inimesed — inimesed! Nad otsi-vad südlast ja kes see on?“

„Muidugi mina! Mul on juba ilus põhjus! Tollekordne lugu — eks sellest siis aita, mis? Just sellepärast, et inimesed asjast tookord rääkisid ja veelgi räägivad, peate minu soovi täitma. Sest mis arvaksid teie

õpilased oma õpetajast? Jäägem headeks sõpradeks, aga mingem lahku. Isaga rää-gin ma juba ise. Noh, olete nõus?“

Professor kummardas kangelt ja läks. Paukudes lendas klaasuks ta järel kinni.

Ernagi tõusis — kergema südamega.

4.

Erna Meinartis oli sündinud suur muuda-tus. Tema vallatus, alaline valmisolek nal-jatamiseks ja pilkeks kadus; ta muutus tõ-sisemaks, mõtisklevamaks; ja kuigi ei või-dud öelda, et ta on kurvameelseks muutu-nud, ometi peitus ta olevuses elegeiline joon, mis endisega võrreldes silma paistis. Seltskondliste lõbude vastu oli ta tõrjuv, ei tahtnud ka uusi tutvusi, eriti härrade poolt. Vanemad olid ta kihluse tühistamisega lep-pinud, aga kõik katsed, temas mõne mehe vastu huvi äratada, luhtusid. Tema seletas, et ei soovivat veel abielluda.

Sel kombel möödus kaks aastat, kui Er-nas jällegi sündis muudatus. Näis, nagu oleks äkki päike tõusnud või tõusmas. Ta muutus rõõmsamaks, vabamaks, nagu oleks ta läbi elanud midagi rõõmustavat. Ja nii see oligi. Ta oli ühest Viini lehest lugenud teate, et maaler Kurt Rönningerile, Sierke parimale õpilasele, olla määratud kolmtuhat krooni õpreisiks Itaaliasse. See teade lan-ges kui päiksekiir ta hinge pimedusse. Mi-dagi armsamat ei võinud talle juhtuda. Nüüd oli ta rõõmus, nüüd võis ta rõõmus olla, teades, et Kurt Rönninger oli õigel teel, sel teel, mis tema talle kätte juhata-nud. Nüüd teadis ta, et tema tänuvälg oli tasutud.

Jälle möödus ligi kaks aastat.

Siis kutsus isa ta ühel hommikul oma tuppä.

Ta naeris. Ta naeris üldse jälle meelsasti.

„Jah, isa! Aga sinu toon on hirmus pü-halik!“

„Nädala pärast on su sünnipäev.“

„On see siis nii tähtis?“

„Saad kakskümmendkolm aastat vanaks.“

„Ega see ometi ei ole õnnetus?“

„Kakskümmendkolm aastat ja ikka veel meheta!“

Isa ütles seda naljaka kurbusega.

„On niisamagi hea elada! Misjaoks on mulle veel vaja meest?“

„Jah, laps, seda ütled sa nüüd! Nõnda ütlevad nad kõik selles vanaduses, kuid pä-rast võtaksid sõna tagasi. Hiljem vaatad

sa ilmale teisiti ja siis on see enamasti juba hilja.“

Erna naeris ja võttis isa kaela ümbert kinni.

„Ah, isa, räägime parem ilmast.“

„Jah, see on sinu viis. Tahad alati rääkida ilmast, kui jutt sulle ei sobi!“

„Või räägime Berliini näitusest. On sul kaheksa päeva aega? Sõidaksin meelsasti kaasa. Tahtsid ju näitust külastada. Ema ei tule. Sellepärast sõidame meie kahekesi. Seal toome talle midagi ilusat kaasa, siis ta rõõmustab. Noh, mis on?“

„Teemeseda, tüdruk. Kaheksa päeva võin ma igatahes ära olla.“

Kuid ema sõitis ometi kaasa. Tahtis kord Berliini jälle näha. — —

Näitus oli varsti vaadatud. Teisel päeval taheti ennelõunat puhata ja pärast lõunat välja Potsdami sõita.

„Aga mina ennelõunat koju ei jää,“ selletas Erna. „Selleks ei tulnud ma Berliini.“

„Kuhu sa siis lähed?“ küsis ema.

„Naudin pisut uuemat kunsti.“

„Ja kus?“

„Mul üks kõik. Mingisuguses kunstisalongis. Mind huvitavad uuemad kunstnikud oma imelikkude ideedega. Küllap juba kuulutustest midagi leiame. Vaatame aga järele.“

Ja ta võttis „Vossische Zeitung“ ning sirvis seda.

Äkki kahvatas ta. Ta huuled krampusid. Suuril silmil vahtis ta ühe kuulsa kunstikaupluse kuulutust. Aga see ärevus kestis ainult sekundi, ei isa ega ema polnud seda märganud.

Erna heitis nendele uuriva pilgu. Siis pani ta lehe kokku ja ütles üksluiselt:

„Nii siis, Friedrichi tänavale Arnoldi juurde. Kas tuled ka kaasa, ema?“

„Jääksin meelsamini koju.“

„Isa, aga sina ikka tuled?“

„Pean küll; ei või sind ju jätta ükski.“

„Nii siis — oleme rääkind! Ja mul on sest tuline hea meel!“

Ernal oli õigus; tal oli tõesti tulisem hea meel kui isa aimas. Ta oli ruttu läinud magadistuppa ja seal lehe veel kord avanud. Ja uuesti siirdusid ta silmad Arnoldi kunstikaupluse kuulutusele. Korraliku kunstinäituse kõrval oli veel kuulutatud eriline brongsinäitus kellegilt itaallaselt ja üsna all, väikeses kirjas, tähendus, et ühes toas olla välja pandud parima karikaturisti Kurt Rönningeri parimad karikatuurid.

Seep see oli, mis Ernat oli erutanud, seda

enam, et ta uusi muljeid saades siin vaevalt oli mõelnud Kurt Rönningerile. Et ta tema karikatuure pidi nägema, oli kindel; kuid isa ei pidanud sellest esiotse midagi teadma, võib olla üldse mitte.

Ta pistis lehe taskusse.

Siis pikkamis! möödus päev.

Järgmisel hommikul oli tal peaaegu nagu saaks Rönningerit ennast näha ja mitte ainult tema pilte. Varakult ajas ta isa jalule.

Aimamatult silmitses tööstur noorte kunsti ja kunstitöid ning raputas mõnigi kord eitavalt pead. Erna hoidis ta karikatuuride näitusest esiotse eemale. Aga kõik, mis ta nägi, pakkus talle vähe huvi. Ta silmad vaatasid siia ja sinna ning silmitsesid iga meest. Igatüks võis olla tema. Ta hing pidi ju aimama, et tema, Erna, siin viibis.

Ja siis vihastas ta jälle enesele. Sellised rumalad mõtted! Ta oli ometi alles eht laps!

„Noh, isa, näitus on läbi,“ ütles Erna. „Jäävad üle veel ainult karikatuurid. Neid vaatlen ma erilise huviga. Kas läheme?“

„Olen küll juba väsinud ja janune. Karikatuurid, ütled sa?“

„Jah, vaatame!“

Hulk lehti, enamikus pliiatsijoonistused, aga ka radeeringuid, tushe, akvarelle ja õlivärvipilte leidus seal.

Juhuslikult jäi nende pilk kohe ukse kõrvale peatuma ühele lehele. Erna punastas ja ta silmad löid loitma. Hämmastusega vaatles tööstur lehte.

„Erna — vaata siia. See häbemata rumal teenri nägu seal kutsarina troskal — see on ju, nagu istuks seal meie Jean! Vaata kord sinna, Erna, eks ole? Meie Jean nagu ta liigub ja elab, kui istub sinu troskas! On see aga veider! Ja see noor neiu, kes nii kenasti ohje hoiab, tõesti, see võiksid olla sina, Erna! Nägu pole küll selgesti näha, aga profiilis — täitsa sinu nägu!“

Erna punastas ja kahvatas. Oli, nagu oleks temas hõisanud tuhat häält.

„See on ilus,“ ütles ta kõrvale pöördes.

„Suurepärane! Kui imelik! Kes on siis see joonistaja? Kurt R...“

Ta katsus nime mõistatada.

Erna osutas plakatile piltide taga.

„Viini maaler Kurt Rönningeri karikatuure,“ seisis seal.

„Kurt Rönninger!“ Klemens Meinart tuletas meelde. „Kurt Rönninger? Kas see ei ole — noh, seda nime peaksin ometi ju olema kuulnud!“

Erna langes naerdes isa rinnale.

„Isa, see on ju see joonistaja, kelle me nelja aasta eest saatsime Viini professor Sierke juure.“

„No vaata! Kus mu mõtted ometi olid? Tõsi küll. Nüüd tuleb meelde. Võis siis see! Kes oleks võinud tookord arvata, mis tas peitus! Ja see kõik siin on temalt! Tore! Tõesti! Siis võime siit midagi osta ja kaasa viia!“

„Jah, isa. Kõige pealt Jeani! See on ju otse meistritöö, mis?“

„Noh, eks näe. Aga sina kelm teadsid seda võib olla ennemgi?“

„Ei, isa, tõesti mitte. Lugesin eile, et siin on karikatuuride näitus ja sellepärast tuln siia, see on kõik!“

„Noh, siis tuleme homme veel kord siia ja ostame. Nüüd aga — olen näljas ja janus. Mis arvad sa Schultheissist või Pschorrist?“

„Pschorr on mulle armsam, isa.“

„Noh, siis Pschorr!“

Tänaval võtsid nad auto, mis neid pidi viime Pschorri restoraani.

Nad olid parajasti istunud autosse, kui Erna, kuna isa autoust kinni tõmbas, oma pilgu veel kord laskis libiseda tänavale. Akki kadus veri ta näost. Kõnniteed mööda lähenes üks noormees välja valitud riietuses, nähtavasti minnes kunstinäitusele, kust isa ja tütar parajasti tulnud.

Auto hakkas liikuma ja Erna vajus uimaselt tagaistmele.

Isa vaatas talle suuril silmil näkku. Tahis temalt parajasti midagi küsida, kui nägi tütre tarretut pilku. Ta jälgis seda pilku ja nägi meest, kelle nägu ja välimus temale kohe meelde tuletas Kurt Rönningeri. Parajasti auto möödudes käänas noormees pead ja tardus; siis punastas ta ja ta käsi tegi tahtmatult liigutuse kübara poole, kuid langes jälle. Vististi tuli talle ta lubadus, neiu mitte enam kohelda, meelde.

„Pea!“ hüüdis Klemens Meinart autojuhile.

„Jumala eest mitte! Sõitke edasi!“ hüüdis Erna ahastavalt.

Ta pööras veel kord pead ja nägi Kurti kõnniteel neile tarretult järele vaatavat. Mehe nägu oli kahvatu. Näis, nagu oleks tal sel hetkel ilus õhuloss purunenud.

Ernat valdas ülevoolav kaastunne. Ta tundis, et see jällenägemise hetk noormehe südames oli elanud kõik need aastad. Ja tema põgenes ehmatahes selle mehe eest; tal puudus julgus midagi muud teha.

„Arvasin, et temaga rääkimine sulle võiks

rõõmu teha. Nüüd on ta saanud tähtsaks meheks.“

„Ma kardan,“ vastas tütar vabisevail huulil.

„Vaene laps, sa tuletad enesele ikka veel meelde toda rumalat lugu?“

Ta ei taibanud, et tütar iseennast kartis. Pschorri juures oli Erna vaikne ja hõtelis läks ta kohe oma magadistuppa. Puhkama, nagu ta ütles, tõesti aga oma mäsavaid tundeid rahustama.

Kui ta hilisel pärastlõunal jälle ilmus, kandis ta nagu hingelise võitluse jälgi.

„Sind ärritab see kohtamine väga,“ ütles isa. „Kas ei oleks parem kui sõidaksime tänava või homme koju?“

Vastuse asemel langes tütar isale kaela ja hakkas südantlõhestavalt nutma.

„Mis sul on, laps? Teed mu kartlikuks. See rumal lugu ei võiks sind nüüd ju enam ärritada!“

„Oh, see on ju midagi hoopis muud, isa.“

„Midagi muud? Selleks olen ma liig loll.“

„Mis peab see vaene mees nüüd mõtlema.“

„Joonistaja?“

Erna noogutas, kuivatas pisarad ja laskus kiiktoolile.

„Mina ei saa sinust aru, Erna.“

Isa silmitses teda imestades.

Hetke aega valitses vaikus; siis ajas neiu enese sirgeks ja ütles oma kõrval seisvale toolile osutades:

„Palun, isa, istu siia. Pean sulle midagi tunnistama. Kahe ilma vahel kõikumisest pole kasu.“

„Tunnistama?“ küsis isa naeratava imetusega. Toon Erna kõnes andis talle teaduse, et asi sugugi ei läinud traagiliseks.

Ta istus.

„Vaata, isa, meie oleme üksteisele alati kõik ütelnud ja sina oled mind alati mõistnud, paremini kui hea ema. Nüüd pean sulle ka seda ütlema. Neli aastat olen ma seda eneses kandnud; see ei olnudki õieti koorem, vaid oli puhas südamerõõm. Ma teadsin, et Kurt Rönninger oli saamas tubliks ja võib olla suurekski meheks.“

„Muidugi! Uhkus sinu teo saavutusest on arusaadav.“

„Aga ometi oli seal juures veel midagi, mis mu hinge sundis. Esiti aimamata, siis mõnikord kui väik ikka selgemaks saav südame vaikne igatsus! Isa, ma olen selle vastu võidelnud, kogu viimane aeg olen ma seda kartnud, aga eilsest saadik, mil teda jälle nägin, tean ma, et teda armastan!“

„Erna!“

„Ja nüüd, mil mu hing on selgusele jõud-

nud, nüüd on mu südagi nii mõnestki ajast aru saanud, mis seni seal kui arusamatu tuju elutses: soov teda aidata, talle kõrgusele teed juhatada. See soov seisib kui keerub mu südame ukse ees, et sinna keegi teine sisse ei pääseks. Jah, isa, tee mis tahad — mina armastan teda!”

Meinart silitas tütre kätt:

„Vaene laps!”

Neiu tõusis.

„Vaene? Mispärast vaene, isa? See armastus teeb mu üliõnnelikuks!”

„Tahad sa siis temaga abielluda?”

„Kas ma seda ei tohiks?”

„Oo — noh, sellest võib veel rääkida. Aga enne tuleb teda veel lähemalt tundma õppida.”

„Vististi, isa. Aga ma tean juba ette, et ta on kõige parem inimene maailmas.”

„Jah, aga kui ta sind ei armasta? Kui ta ehk on juba abielus või kihlatud?”

„Kui ta mind juba tookord ei oleks armastanud, oleks ta teisiti tegutsenud ja mitte enam ülespoole pütüdnud. Seesmine tunne ütleb mulle: Armastus minu vastu andis talle jõudu! Ja sellele olen ma uhke. Ja kas sa eile ei näinud, kuidas tal veri näkku tõusis mind nähes ja kuidas ta kahvatas, kui nägi mind põgenevat. Oh, tahtsin ju põgeneda iseenese eest. Isa, ma tean, ta süda tunneb suurt valu!”

„Nii kindel oled sa oma asjas?”

„Nii kindel, isa.”

„Ja kui sa ennast petad?”

„Siis olen oma mõistliku isa tütar. Tõsioludele ma alistun. Ja suudan kannatada.”

„Ja mis peab siis nüüd sinu arvates sündima?”

„Ei muud, isa, kui tahan teda veel kord näha, et talle näidata, kuidas tal põhjust pole minu peale kuri ega kurb olla. Muu tuleb iseenesest. See rahustab teda ja mind.”

„Ja kuidas tahad sa teda leida?”

„Kunstinäitusel. Sinna tuleb ta homme vististi.”

„Sinu pärast?”

„Ära pilka, isa. Jah, ta tuleb minu pärast.”

Koputati.

Toatüdruk tõi Ernale kaardi.

„See härra laseb preili Meinartit paluda, et ta temaga võiks mõnesõna kõnelda. Juhatasin ta vastuvõtusaali. Või pean ta siia üles paluma?”

Erna vahtis ikka veel kaardile.

„Ma tulen,” ütles ta siis surutud häälel.

Kui tüdruk lahkus, lendas Erna hõisates isale kaela.

„Vaata!” hüüdis ta.

Kaardil seisis: „Kurt Rönninger.”

Isa Meinart raputas pead. Erna aga jooksis uksest välja.

5.

Nad seisid üksteise vastas.

„Preili Meinart,” algas Kurt sumbutatult, „olen jooksnud kogu ennelõune palavikliku kiirusega ringi hotellides, politseis ja, kuni teid siit leidsin. Ma pidin teid leidma, pidin teilt küsima, miks te mind ikka veel samuti vihkate kui tookord.”

Erna osutas toolile.

„Ei, lubage, et seisan, preili Meinart. Mis ma teile tahan ütelda, ei ole istudes hea. Vaadake, ma saan ju aru, et olete minu ilmutamisega haavunud. Ja ma peaksin sellega leppima. Aga midagi muud on see, mis mu südame meeleheitel tarretab, kui näen teie näos hirmu ja põlgust. Kas tohin teile ütelda, mis mul südames seisab? Ma ei taha teie kõrvu ja tundeid haavata, sellepärast küsin enne veel luba.”

Erna istus diivanile.

„Rääkige. Pärast ütlen ka mina oma armamise.”

„Vajan ainult mõnda sõna. Armuline preili, tookord, neli aastat tagasi, olin ma kerge-meelne lollpea; muidu ei oleks ma seda teinud, mis tegin. Aga nii palju muret kui ma teile olen teinud — tänagi ei tahaks ma oma tegu tühistada. See suudlus on mulle olnud kõik need aastad toiduks, esiti aimamata ja pisut pilgatudki raskustes ja andis mulle jõudu ülespoole pütüda. Ja ikka nägin ma teid enese ees — oma eluvõitluse võitlesin ma nii ütelda teie silmade all. Minu hing toitis ennast tänini sellega ja sai selle juures suureks, tugevaks, puhtaks ja terveks. Nii võlgnen ma kõige eest tänu teile, ainult teile. Raskesti rõhus see mind, et ma ei tohtinud teie juurde rutata ja teile ütelda: Kas põlgate mind veel nüüdki? Kas ei hakka ma juba veidigi teie vääriliseks saama? Ja siis nägin ma teid! Mul oli, nagu oleks mu südames vallale pääsnud tuhathääliline kevade. Siis nägin teie ehmatus ja hirmu, nägin, kuidas autojuhile käsu andsite edasi sõita! Ja siis langes minu õndsasse maailma nagu tuldpurtskava mäe hirmus tuhasadu.”

Tekkis paus.

Erna hingas raskesti.

„Ja mis te nüüd minust tahate?” küsis ta.

See kõlas kummaliselt jahedalt, peaaegu kõrgilt.

„Mul ei ole õigust teile rohkem ütelda. Olen ja jään tolekordseks jultunud hulgu-

seks. Mis minust on saanud ja veel saada võib — kõik on ometi teie töö ja teie arm. Ma tean, mis teile võlgnen. Ainult pühapäeva unelmates tõstsin ma oma silmad üles teie poole — “

„Härra Rönninger — “

Erna süda põksus nii valjusti, et ta edasi ei jaksanud rääkida. Veel maadles ta enesega, siis tõusis ta ja seisis sirgelt nooremehe ees.

„Teie saite minu ärevusest täna hommikul valesi aru. Mina ei tunne teie vastu ei viha ega põlgust. Olen jälginud teie teed ja rõõmu tundnud südamest kõige üle, mis teist kuulsin.“

Rõõmus paiste tekkis Kurti näole. Ruttu võttis ta neiu käest kinni ja see jättis ta tema kätte.

„On iseäralik olukord, milles viibime, härra Rönninger. Oieti peaksite teie kõnelema, aga ma mõistan, miks te suu lukus on. Sellepärast tahan teile esitada kummalise küsimuse. Vastake mulle avameelselt: kas armastate mind?“

Kurt taganes pisut, kuid ei lasknud neiu kätt lahti.

„Preili Meinart, Jumala eest, teie mänge minuga!“ kogeles ta.

„Ei, härra Rönninger; minu jutt on tõsine.“

„Noh siis, jah, ma armastan teid, olen teid algusest saadik armastanud. See armastus oli minu talisman, mis mu üles viis!“

„Nii siis armastate mind!“ ütles neiu soojalt. „Siis võite ju minuga abielluda?“

„Erna!“

Kurt oli ta ees põlvili.

„Ja sinagi armastad mind? Tõesti, tõesti?“

„Jah, Kurt, täna hommikust saadik tean ma seda, aga juba aastate kaupa peitus see minus.“

„On see võimalik? Oh sina, sina . . . siis kummarda alla ja suudle mind, mu palavasti armastatud neiu!“

Neiu kummardas ja suudles teda südamlukult.

„Oled sa nüüd ka üsna õnnelik?“ küsis Kurt pärast pikka kaelustust ja suudlust.

„Olen rõõmus, et sina oled minu oma, ja sinu läbi loodan ma veel õnnelikuks saada!“

Käsi käes läksid nad isa ja ema juurde. (Lõpp.)

Äike.

P. Grünfeldt.

*Nagu midagi kuulates ootel on loodus.
Lämmatao, rõhuo ja raske on suvine õhk.
Suplemiseks on meri nii mõnus ja soodus,
liiga kui tegema hakkab ju palava rõhk.*

*Puud ja põõsad ja lilled kõik taskuvad longu,
karastust vajavad looduse lapsed ju kõik;
nemad kõik tunnevad päikese palavat hõngu,
mis neid närtsima paneb kui teravam lõik.*

*Ja siis taeva äärest seal kerkima hakkab
pilv nii kohisev, mühisev, sünge ja morn,
läheneb tormis, ja päike ju säramast lakkab,
pilv ta palge seal katab kui määratu torn.*

*Ja siis sähvatab pilvedest vingerdavo madu,
silmpimestavo, valendavo tuline joon,
hirmuäratavo, kuulutes kõigele kadu —
temale järgneb siis tühisev, torisev toon.*

*Järgneb kõrvulukutavo kärgatus raske,
kõminaval, kõrinal kajab see pilvede seest, —
välkusid vingerdab pilvist kui sulatud vaske,
rabiseb vihma ja väljad kõik välguvad veest.*

*Kuni kaob kaugele veervatõ vankrite võrin
ühes pilvega taevast, mis taganeb taas;
taevas taas selgub ja kõrvust kaob äikese põrin —
kosunult naeravad metsad ja põllud ja aas.*

Roksi treenerib armastust.

Saksa kirjanik **Vilhelm Lichtenberg.**

Harry, üsna võimatu, paljunõudlik, naiste poolt hellitatud noormees, teretab teiselt poolt puiesteed: „Tere, Roksi!“ Ja muud midagi. Nagu see tema viis.

Roksi, kes Harryst muidu suurt ei hooli, seisatab ja osutab: „Lähemale, Harrykene!“

Ja nüüd pole Harryl teist teed. Peab tulema.

„Soovite midagi, Roksi?“

„Muidugi, Harry. Midagi. Ütelge, on teil lähemal päevil midagi ees?“

„Mis?“

„Kas teil midagi kavatsust on?“ hüüab Roksi temale üsna pahaselt. „Vastake inimlikult, Harry. Nagu noore daamiga räägitakse.“

Harry vastab inimlikult; nii kuidas läheb:

„Pole midagi, Roksi. Mis peab see olema?“

„Ma vajan treenerit, Harry.“

„Treenerit? Teie, Roksi? Kel kaks tennis võitu käsikotis?“

„Ei, Harry. Tenniseks ma teid ei vaja. Mina ei treeneri nüüd tennist. Pole enam hooaeg. Treenerin nüüd armastust.“

„Mis?“ Harry räägib jällegi ebainimlikult. Nõnda, kuidas noore daamiga vististi ei räägita. „Teie treenerite . . . armastust?“

„Jah. Pange tähele, Harrykene. Tuleval nädalal tuleb onupoeg Benjamin Brooklynist siia Euroopasse. Kas olete juba midagi kuulnud onupoeg Benjaminist? Ei? Noh, ütlen teile vaid: värvitrust. Kas mõistate, Harry? Ja nüüd arvutage välja ta miljonid. Ja siis võtke kursileht ja arvutage need miljonid ümber markadeks. Kas teate, mis on dollarid? Jah? Noh, ilus. Nii siis, onupoeg Benjamin tuleb Euroopasse minuga abielluma. Selge asi, Harry. Mis abiellumine on, teate vististi kuulu järele. Mis? Heaküll. Kuid sest peab saama armastuseabieli. Teisel pool lompi on nad alles õige ebamoodsad. Peavad armastusest lugu. Meie Euroopas oleme õnneks juba nii kaugel, et vajame armastust spordina. Täpselt nagu tennist, golfi ja hockeyd. Me oleme armastusegi ameerikastanud. Aga nemad seal nii-kaugel veel ei ole. Lühidalt, Benjamin ja mina peame üksteisesse armuma. Benjamin on vististi armastust treenerinud. Mina mitte. Sellepärast vajan treenerit armastuse jaoks. Lühidalt — teid, mu armas Harry.“

„Mispärast just mind?“

„Sest et võigas olete. Sest et täitsa häda-

ohutu olete. Ja sest et te armastusespordis alati tegulsete kaotajana ja mitte kunagi võitjana. Sellepärast. Nii siis — on teil lusti? Honorar kokkuleppe järele?“

Harry on palu läbi elanud. Aga armastuse-treenerina pole teda veel ükski daam vajanud. Sellegipärast — asi erutab teda. Kõik, mis kannab spordi nime, erutab teda. Roksi treenerib armastust . . . ? Muinasjutuline! Roksil on ju alati toredad mõtted.

„Noh, hea küll,“ ütleb ta vaimustatult. „Ja nüüd teatage mulle veel ainult, kuidas armastust treeneritakse.“

Roksi naerab.

„See jätkke minu mureks. Mina sean eeskava lähemaks seitsmeks päevaks kokku. Homme algame kerge treeninguga.“

„See on?“

„Jalutuskäik metsa. Lillede noppimine. Süvenemine loodusse. Kätest kinnivõtmine. Kerged ohked. Kas saate sellega hakkama, Harry?“

„Tahän katsuda. Ja kui minu ohked ka veel ei ole üsna loomulikud, mis sellest. See on ju alles treeningu algus!“

Järgmisel päeval möödub kõik täitsa eeskavalikult. Harjutuskoht: okaspuumets. Suurepärase maastik, algajaile nagu lood. Roksi nopib kollaseid, punaseid ja siniseid lilli, mis ta sõnatumalt kimbuks seob. Üllatavalt hästi õnnestub süvenemine loodusse. Alguseks otse väga hea. Roksil on kindlasti talenti armastamiseks, nendib Harry. Teisel treeningutunnil järgneb kinnivõtt kätest. Tuleb mõnikord korrata, enne kui õnnestub. Aga siis on see ka hea. Lõpuks ohked ühes vastukajaga. Viies ohe kõlab juba peaaegu ehtsana.

Lahkudes ütleb Harry:

„Määrake treeningueeskava homseks, Roksi!“

„Pange tähele, meister: Tund aega suplemist järves, aralt silmitsedes vastastikke võluseid. Siis veemängud, vee alla laskumine, pärast puhkus üksikul saarel. Olete nõus, Harry? All right?“

„All right.“

Teine treeningupäev möödub veel palju harmoonilisemalt kui esimene. Kõigepealt imetleb Harry Roksi supelusvõluseid. Esimest korda märkab ta, et Roksil kõik ko-

„Kalevi“ veespordi osakond korraldas koos linna-koolivalitsusega eelmiste aastate eeskujul Pirital „Kalevi“ basseinis laiaulatuselised ujumiskursused, kus said esimest ujumisoskust vilunud „Kalevi“ ujumisõpetaja h-rade Köppo, Kleini j. i. juhatusel sajad noori poisse ja tüdrukuid. Kursustel õpetatakse algal kuival maal hingamisrütmi ja õigeid liigutusi kätega ja jalgadega, kuna sellele järgnevad ujumisharjutused vees. Lühikese aja jooksul õpivad kursused ära ujumise rinnuli, selili ja cravli. Neil päevil demonstreerisid kursandid „Kalevi“ basseinis omi võimeid rohkearvulisele pealtvaatajatele. Meie pildil noorimad kursused, kes näiteujumisel edukalt esinesid koos vanemate seltsilistega. Vasakult paremale: Silvy Warsam (10. a.), Egon Steinberg (11. a.), Öie Torpel (10. a.), Harry Lagus (10. a.) ja Jakob Roosberg (11. a.)

halised omadused on armastusespordiks. Ta on äkki veendunud, et Roksi ka armastuses nagu tennisel võiks shempionaadi võita, kui ta seda tõsiselt võtaks soovida. Veemängudel ja vee alla laskmistel on Harry väga vilets treener. Temal ei õnnestu õieti midagi. Mispärast, ei tea ta küll isegi. Tema on — esimest korda elus — väga hajameelne ja närviline. Ja hiljem, üksikul saarel, lamab ta päikese käes ja haudub sõnatumalt liivas.

„Mis teil on, Harry?“ küsib Roksi, kes viletsa treeneri pärast kaunis pahane on.

„Midagi pole mul,“ vastab Harry tusaltselt. „Väsinud olen. Teie ei tohi unustada, et olen armastuses sama vähe treeneritud kui teie.“

„Milles avaldub teie väsimus? On teil lihastes valu?“

Harry ei vasta, vaid nihkub temast pahaselt kaugemale.

Roksi tõuseb ja ütleb asjalikult:

„Näen, et olete kõlbmatu. Võtan homme enesele uue treeneri. Armastusspordi jaoks olete arvatavasti juba liig vana. Nüüd ujume tagasi.“

Ehk küll Roksi tema oli vallandanud, oli Harry järgmisel hommikul ometi jälle kohal.

„Mis te tahate?“ küsib Roksi väga hämmastunult.

„Edasi treeneerida. Tulge. Kohustusin seitsme päeva treeningu jaoks ja pean sõna. Kui onupoeg Benjamin tuleb, peate armastuses olema küps. Olen võtnud enesele selle sili.“

Kolmas päev möödub järvel purjepaadis. Õhtupoolel instseneerib Harry, kes vahetult treeningu juhtimise on kiskunud oma kätte, väikese robinsonaadi saarel. Teeb tule üles ja küpsetab tuvi, kelle ta ise maha lasknud. Muu toit koosneb konservidest. Pärast nad laulavad ja tantsivad.

Neljas ja viies päev möödub samuti väga hoolsas treeningus. Roksi ilmutab juba kerget närvilikkust turniiri ees, mis kaheksandal päeval peab algama, kui onupoeg Benjamin Brooklynist kohale jõuab. Aga Harry rahustab teda ja kinnitab ikka jälle, et ärge ta kartku, kindlasti võivad ta nüüd võitjana astuda armastuse areenile.

Kuuendal päeval suudleb ta Roksit. See tõrjub otsustavalt ja kindlasti:

„Kas olete hullunud? Te tõttate treeninguga liiasti. Sellega oleks aega olnud seitsmenda päevani.“

Harry teeb väga tõsise, koolmeisterliku näo ja ütleb:

„Sellest ei saa teie aru, Roksi. Suudlemine on turneeril parim vahend. Seda tuleb siis sellekohaselt ka õppida. Kui me sellega juba täna algame, on teie onupoeg Benjamin juba kahel poolajal knockout. Harjutame edasi.“

Harry ei oleks kahel lähemal päeval palju enam muud teinudki kui suudlusi treeneerinud. Aga Roksi katkestab äkki treeningu. Näiliselt vähemalt. Tõepoolest on ta katkestusel aga väga kõrge sportline otstarve. Nimelt: Seitsmendal päeval näeb Harry teda esplanaadil ilhe nooremehe käevangus. Seda meest ei ole ta varem veel kunagi näinud. Nimelt veel Roksi seltsis. Harry saab tulivihaseks ja tormab Roksi juurde:

„Kes see härra on? Esitlege mind sellele härrale!“

Roksi ütleb rahulikult naeratades:

„See pole kellegi härra. See on Bobby.“

„Kes?“

„Bobby. Muud midagi!“

Ja uuesti võtab ta Bobby käe alt kinni ja läheb temaga minema.

Harry vahutab vihast. Vahutab õhtuni. Niikaua ta Roksi ei näe. Viimaks — on juba katnis hiline õhtu — leiab ta tema kuurpuiestikust. Üksipäi.

„Roksi! Mis see tähendab? Mispärast tiivaripsutate teie selle Bobbyga?“

„Bobby kuulub selle hulka,“ ütleb Roksi väga armsasti.

„Mis see tähendab — kuulub selle hulka?“

„Kuulub treeningu hulka. Bobby on see mees, kellega ma tekitan armukadedust.“

„Kelles?“

„Esiolgu oma treeneris. Teis. Ja pärast — kui asi tõsiseks läheb — onupojas Benjaminis. Teie peaksite ju ometi teadma, et iga armastaja viimase tõuke saab alles teatud kolmandalt, kes äkki esile kerkib. Ka poksimises tuleb ju vastane teha närviliseks, siis laseb ta vastase kõige enam enda lähedale. Nii siis ärge vihastage Bobby üle sugugi. Bobby on viimane tõuge ja kuulub treeningusse.“

Harry nägu muutub punaseks. Ta käristab oma taskurätiku puruks. Tal on kummaline võpatas suu ümber. Ja nii kurvad, niisked silmad.

Ja äkki on ta Roksi ümbert kinni haaranud. Metsikult, kuumalt, meeletult. Roksi tõrjub, kiljatab:

„Mis te teete? See ei kuulu treeningusse.“

„Ei! See ei kuulu treeningusse. See on

Grupp Soome vanu sõjamehi, kes osavõtnud Türgi sõjast, küllastamas Eestit.

Neil päevil peeti Helsingis Soome vana armee 50. a. juubelipidustusi, millest võttis osa 5000 vana sõdurit kogu Soomest. Osa juubelipidustusist osavõtjaid küllastasid Eestit, et vaadata siin Tallinnat, Narvat ja nende ümbruses vabadussõja ja rootsiaegseid lahinguvälju.

juba turniir! Roksi, Roksi, magusaim, ainsaim, ma armastan sind!“

Roksi on juba niiküps, et vastab ta suudlusi kirglikult. Mõnikord juhtub ju, et mõni spordilady ka oma treenerisse armub . . .

Järgmisel päeval on Harry väga kurb.

„Mis sul on, lemmik?“ küsib Roksi õrnasti.

„See Benjamin . . .“

„Mis on Benjaminiga? . . .“

„Ta kerkib täna esile. Võtab su minult ära. Viib su Brooklyni.“

„Benjamin? Pole võimalik, lemmik!“

„Miks ei ole see võimalik?“

„Sest et Benjamin ei olegi. Luiskasin ainult.“

„Luiskasid? Roksi, magus . . . ! Jah, aga mispärast?“

„Selle . . . sellepärast, et mul muidu võimatu oli Harrylt, jumalate ja naiste lemmikult, ainust pilku saada. Ja nüüd ütle mulle, kas ei olnud see armastustreening minu poolt hea mõte?“

„Suurepärane, mu lemmik!“

Laanest tulnud.

Ed. Võhrmann.

Laanest tulnud, laande läinud
on mu laulud kõik;
nende järgi igatsedes
kaebab minu hõik.

Laanest tulnud, laande läinud
on mu noorus ka:
Laanest ongi kasvand üles
minu isamaa.

Siin müüakse illusioone.

Saksa kirjanik **Moritz Scheyer.**

Alati on elus enam tegemist sellega, mis teised usuvad, kui sellega, mis ise teatakse.

Mis tähtsus on teadmisel, kui vana üks naine tõesti on? Juba küsimus kellegi vanaduse järele on meie päevil midagi täitsa vananenut.

Ei tohi enam küsida: Kui vana on see naine? Ei tohi sedagi küsida: kui vana ta ütleb enese olevat? Kui juba, siis tohib vaid kõige enam küsida: Kui vanaks võiks seda naist arvata? Kuid scegi on tähtsusetu. Meieaegse moodsa naise vanadus ei ole enam aastate summa, vaid on ainult differentis generatsioonide vahel; ta ei ole enam mitmesuguste vanaduste vahe, vaid enam vanadusevahe, mida varsti enam ei saa selgeks teha, vähemalt mitte palja silmaga. Sest vananemist enam ei ole; on kõige enam vaid mitmesuguseid vanadusi, ja neidki enam saab nivelleerida, tasandada ja ainsale õndsakstegevale vormelile viia.

See vormel on: Elukestus — noorusekestus.

Mitte nooreksjäämine ei ole illusioon, vananemine on meie päevil üleliigne vallatus. Ja nooreksjäämine on võrdne ilusaksjäämisele. Inetu on vaid see, kes tahab inetuks jääda.

Nõnda vähemalt tõendavad kategooriliselt need, kel on illusioone müüa: niinimetatud „Institut de Beauté“, Pariisi iluduseinstituudid. Nende loogik on eksimatu.

Aga enne kui ma Pariisi iluduseinstituuutidest lähemalt räägin, tahaksin ruttu veel jutustada väikese loo, millest Henry Duvernois vandega kinnitab, et see nii on sündinud.

Moodne merekallas. Kolm daami supeltrikoodes. Kõige noorem on õige vallatu. Siis annab talle see, kes neist kolmest näib olevat kõige vanem, tussaselt noomituse:

„Vanaema, ole ometi mõistlik. Sa teed veel, et meist rääkima hakatakse.“ —

Muidugi tuleb vahet teha iluduseinstituudi ja iluduseinstituudi vahel.

Harilikudest iluduseinstituuutidest, mida nii mõnigi veel jõuab kasutada, ei maksa palju rääkida: need on kaubamajad, iluduse basaarid, töökojad, kus iludust valmistatakse seeriata kaupa. Seal peavad nad

mõttetult kinni shabloonist, jäävad selle juurde, piirduvad sellega, et valmistavad ühe ja sama naise „standardtüüpi“ frisuuride, massaashide, shminkide, värvide jne abil massiliselt. Kõik see kupatus on puhtmehaaniline asi, vabrikukaup, mis täiesti tähelepanuta jätab üksiku individualiteedi. Toimimise lõpul näeb üks klient täpselt samasugune välja kui teine. Ainult suuruselt või keskpäigast erinevad nad üksteisest. See ei paku huvitust. On selle järele ka odav: umbes tuhat franki. Läheme edasi.

Selle eest aga teised: ilustamise laboratooriumid, kus nii kerge ei ole tõestada, kus teadus lõpeb ja sharlatanism algab, ja vastuoksa, kus meditsiini vaim vaimu meditsiiniga, suggestiooniga, teaduslikkuse varjumantli all ühineb illusioonäärseks.

Mis kuulub sellisesse instituuti? Kõige pealt reklaam ja jälle reklaam. Louis Leon Martin, kes on ilmutanud väga hurmava ja väga palju teateid pakkuva raamatu „L'Industrie de la Beauté“, tähendab naljatades: Kui tahetakse teha kahurit, siis võetakse teatavasti suur auk ja valatakse sellele brongis ümber. Kui tahetakse asutada iluduseinstituuti, siis võetakse mõjurikas nimi ja valatakse sellele reklaam ümber. Kõik muu tuleb kergesti.

Kõik muu: kõige esmalt direktriiss, kes peab olema hiilgav psühholoog. Siis „beauterid“.

„Beauter“: sõna, mis Ameerikast on Prantsusmaale impoteeritud. Teda ei saa oieti tõlkida. Beauter on suur nõid, kelle kohus on klientidele nende vigade u-st teha täielikkuse x. Beauterid ise nimetavad oma lolli nõidust tihti „esteetiliseks kirurgiks“.

Pole ime, et Pariisi kõige otsitavamad beauterid on arstid. Pole ka ime, et beauterite kõige kibedamad vastased samuti on arstid. Eriti Pariisi neuroloogid tõendavad, et beauterite patsiendid kõige enam kaotavad nervus rerumi (raha) poolest. Muidu on beauterite poolt toimetatud operatsioonid ka mõne kirurgi arvates ilma esteetikata ainult finantsoperatsioonid.

Beauterite kõrval töötab instituudis veel terve heliredel assistente, abijõude, massööre, oleotherapeute, orthopeede, laborante, krimeerikuid, eriteadlasi kiirte, shminki-

mise, emaljeerimise, retusheerimise, värvimise jne alal. Kõik, mis selle „esteetilise kirurgia“ piirkonnas kuidagi viisi raha sisse toob, kannab puhtteaduslist nime; isegi juusteeriiteadlase nimi ei ole coiffeur, vaid on „scientific capillarist“. „Scientific capillarist“ mõistab mitte ainult pügada, vaid temal kui lihtsal juukselõikajal on ka võimalik naisklientidel, kes julgevad pügamise üle nuriseda, pead jälle otse seada. —

Peab nimelt teadma, et kogutöö, mis umbes kolm nädalat aega nõuab ja enesesse mahutab nii keha kui näo, üllades instituutides vähemalt kakskümmendviis tuhat franki maksab. Aga mis selle eest ka kõik tehakse. Mitte ainult, et inetud naised vormitakse ilusateks, veel enam: naised, kes kord ilusad olnud, võivad selle kadunud ilu jälle tagasi saada. Targad iludusepsüholoogid teavad väga hästi, et palju kibedam on vaeseks jääda kui vaene olla.

„Esteetilisel kirurgial“ on kõik võimalik oma kunstiga; ta triigib näo kõigist kortsudest ja völtidest siledaks, eemaldab igasuguse ebailusa ja annab soovitud ilme, ta parandab, maskeerib, transheerib, retusheerib, katab, paljastab, värvib, pleegib, teeb hanest pagana kena paradiisilinnu, maa süütusest deemonilise kurtisaani, aga ta teeb nende väikeste muutuskunstide kõrval veel rohkem: ta tõmbab — ja mitte alles lõpuarve juures — naha üle kõrvade, toimetab üks kaks kolm kõrged rinnad kõrvale, kui see peab olema, ja poogib külge uued rinnad, võib tarbekorral isegi väsinud büsti vähemalt viieks tunniks üles kohendada, tarvitab „neoplastikat“ ka ühe teise kehaosa juures, kus kliendid istuvad, sirutab kaelu, nõiub kõhud kaduma, tühjendab pisarkotid, nii et kliendid valus nutavad; paksud sääred moodustatakse ümber toredateks Diana-jalgadeks, ebailusad jalakonid muudetakse ilusateks, ninad tehakse toredateks, huuled lakeeritakse, suud kujundatakse soovi järele, silmarippsmed kleebitakse külge, kulmukarvad tätoveeritakse, lühidalt: inimene tohib omale jumala, oma illusiooni luua ise oma näo järele.

Iga kliendi jaoks, kes instituudist lahkuu noorendatuna, ilustatuna, emaljeerituna, oli direktriiss enesele valmis mõelnud sõna:

„Madam, nüüd olete tõesti kuju Sèvresportsellaanist.“

Tõesti, kuju — Sèvres' kuju. Aga, ah, kui kergesti puruneb portsellaan! . . .

Pariisi „Instituts de Beauté'de“ aastast sissetulekut on raske arvustiklikult kindlaks teha. Aga kõik need instituudid tarvitavad aastas oma kosmeetiliste preparaatide, vete, kreemide, salvide jne. peale ära kaks miljardi franki. —

Kaks miljardi! . . .

Armastusest kelle vastu lasevad kõik need naised need kallid ja pealegi tihti kõige piinlikumad valud enestele sünnitada? Armastusest kelle vastu ostavad nad enestele tihti raskete terviserikete kulul igas mõttes kallilt makstud illusiooni? Kas armastusest meeste vastu?

Oh ei. Nende kunstlikkude iluduste puutumine on keelatud. Ühe ülla instituudi prospektist leiame targal ettenägemisel järgmise lause: „Kõrgeim ilu ei ärata himu.“ Teiste sõnadega: kunstlikult sünnitatud ilu olgu platoonline. Puhtoptiline pettus. Viiest tunnist alatud.

Nii siis armastusest kelle vastu? Armastusest ei kellegi vastu, vaid trotsivusest: edevuses võistlejatele, surmasõbrannadele trotsivuseks. Kõige vähem külastab neid institute niinimetatud poolmaailm, kõige enam teevad seda abielunaised, ja iseeneste kahjuks: võõrutavad mehed enestest.

Onneks on veel olemas teisi naisi, palju, palju naisi, kelle muret ei põhjusta ainult see, et neil muret ei ole. 1

Onneks on veel olemas hulk, hulk naisi, kes teavad, et kõige kallim iludus on loomulikkus; kes teavad, et kortsud ja voldid tähendavad valu ja emalikkuse ja kannatuste püha kirja; et kõik shmink ja emalje ei suuda peegeldada õrnust, säravust; et peab selleks andma, et oleks võtta; et ainult see on tõsiselt ilus, kellel ka hing on; et inimese soojus ja lähedus enne surma on viimane noorendus ja ilustus; et kõige vapustamatum esteetik maailmas on südame-esteetik.

Sellised naised ei tarvitse enestele illusioone osta; nad kannavad enestes rahulikult midagi nägematut ja ometi on see ainus tõelikkus, ainus tõelikkus meie elu kaduvuses: armastus!

Essida.

Jaapani kirjanik **Torao Hajassi.**

Varajasel maihommikul, kui meie külas mindi riisilõikusele, riietusin ma rahvuskostüümi ja lahkusin majast. Tee viis mind väikesesse jaama. Seal oli juba hulk noori mehi koos. Kõik nad kandsid seljas pidurõivaid ja peas suuri õlgkübaraid, olles ise hoolikalt raseeritud. Vaikides ootasime rongi. Kummaline oli see vaikimine — ilusal päikesepaistelisel päeval. . . . Rong jõudis jaama. Meie läksime vagunisse ja jõudsim juba kolme tunni pärast maakonnalinna. Ploompuud õitsesid.

Pärast päikeseloodet kohtasime üksteist suures söögitoas. Aga keegi meist ei sünnud. Ilma sööki puutumata lahkusid kõik saalist. See oli viimane lootus: niikaua kui võimalik nälgida, et ülevaatamisel näida nõrk ja haige ja ülevaatusel läbi kukkuda. Mina sõin kõhu täis ja väljusin läbiga ning oma isu kirudes. Minu kaaslased ei sünnud aga ka järgmisel hommikul, ja kell kaheksa viidi meid ülevaatusle. Keegi kuivetu, ühe käega ohvitser, kes välja nägi nagu näljane rebane ja kes oli kaetud ordenite ja relvadega, pidas pika kõne. Siis pidime kirjutama ja arvutama ja lõpuks — endid alasti võtma. Meid kaaluti, mõõdeti, prooviti meie silmade teravust, kõrvakuulmist ja hammaste seisukorda. . . .

„Mis on sinu monarki nimi?“ küsis keegi paks ohvitser ühelt noorelt, kiduralt poisilt, kes minu ees seisis.

See vaikis.

„Idioot, sina ei tea veel meie kõikvõimsa valitseja nimegi?“ karjus ohvitser ja löi mehele kaks korda rusikaga kõvasti näkku.

Mina pöörasin kõrvale.

„Mis oled sa teinud oma sõrmega?“ pööras ohvitser Essida poole, kes minu kõrval seisis ja nagu hiir kassi ees värises.

„Raiusin ta kogemata maha.“

„Valetad, raiusid ta meeleldi maha!“

Ohvitser hakkas teda pikalt näkku peksma. Kiljatades kukkus Essida maha.

„Viige see roimar välja kongi; me anname ta shandarmite kätte,“ käskis ohvitser ja löi Essidat veel saapakannaga, kuigi see maas oli juba verine. Jalgupidi lohistati ta välja.

Kaaslaste jutust kuulsin ma hiljem õnnetu Essida kurba lugu. Neid oli kolm: Essida, ema ja vend. Tema vend võeti neli aastat varem sõjateenistusse. Kasarmus

valitseva valju korra ja halva toidu tagajärjel sai ta tiisikuse. Kaks aastat põdes ta voodis. Tema haigus neelas kõik perekonna kokkuhoitud rahanatukese. Nüüd on ta kolme kuu eest surnud. Õnnetu Essida kuulis venna haiguse ajal palju kasarmuelust. Et väeteenistusest pääseda, otsis ta kaua vahendeid, kuni ta endal viimaks julgusti oma parema käe esimese sõrme maha raius.

Kõige usumatumaid vahendeid leiutavad noored mehed kasarmuteenistust kartes. Nad lähevad templisse, viiskümmend ööd järgimööda, ja ohverdavad jumalatele oma viimase raha. Nad kannavad kaelas rasket lauda, mis neid — vana usu järele — õnnetuste eest kaitseb. Tean, et palju poisse, alates juba viieteistkümnendast aastast, kannavad prille, et silmad rikke saaksid.

Nüüd oli kord minu käes. Paks ohvitser algas ülekuulamist:

„Kuipalju makse maksab su perekond? Oled sa üliõpilane? Millisest fakulteedist?“

Tema õlalappidel oli palju joone ja tähti, mispärast ta õlad paistsid väga laiadena. Ta kohtles mind kui roimarit ja vaatas mu pabereid.

„Mis on demokraatia?“

Ma seletasin selle sõna mõtte. Tema sai väga tagedaks.

„Ja mis sa arvad sellest demokraatiast — on ta hea või ei ole?“

„Arvan, et ta on hea,“ vastasin mina.

„Mispärast?“

„Sellepärast, et siis riigivõim on rahva käes.“

Ta löi mulle mõne korra näkku. Soojalt voolas mu ninast veri ja tilkus maha.

„Teil ei ole õigust mind lüüa — see on seaduse vastu,“ hüüdsin ma.

„Revolutionäär!“ kirus ta ja löi mind veel kord.

Kõik sealolevad ohvitserid koondusid oma ülemuse ümber. Nad rääkisid üksteisega tasa ja silmitsesid mind vihaselt. Suures saalis valitses halvav vaikus. Viimaks süttles komander mulle:

„Pärast sööki hüütakse su veel kord ette.“

Siis saatsid sõdurid mu välja. Mitu tundi seisin ma oma kongis seina najal. Mõtlesin, mis nad minuga küll teevad. Kas annavad nad mu shandarmite kätte ja tülevad, et

olen „revolutsioonäär“? Või saadetakse mu kasarmusse, kus mu surm kindel on? Võib olla ka, et minu peale ülikoolis kaevatakse, nii et mul enam võimalik pole õppimist jätkata.

Õhtul hüüdis kuuveetu, ühekäega ohvitser kõik noored nekrutid suurde saali. Seal pidas ta kõne ja ütles umbes järgmist:

„Tänase läbivaatamise tulemused olid väga pahad. Teie hulgas on väga palju simulante, poegi, kes oma isamaad ei armasta, ja isegi — demokraate. See on häbi asi! Teie olete unustanud oma kohuse isana vastu.“

Siis hakkas ta kõnelema patriotismist ja tõi mõned näited Vene-Jaapani sõjast.

„Nägin, kuidas Mukdeni ees jaapani sõdurite kuulid üle vaenlase peade vuhisesid. Meie sõdurid olid kui argpüksid. Nad ei julenud kaitsekraavidest välja vaadata ja laskusid vaenlaste peale laskmise asemel üles taevasse.“

Ta kõneles veel kaua ning pühkis aegajalt higi otsaesiselt.

„Andke andeks, härra komander, praegu sündis paha asi,“ ütles alamohvitser saali rutates.

„Noh, mis on?“ katkestas ohvitser ta jutu.

„Essida on kõngist läbi akna välja põ-

E. Punane Rist korraldas ühel ajal ujumiskursustega Pirital „Kalevi“ basseinis võimlemisõpetaja mag. A. Grünbergi juhatusel esimesed uppujate päästmise kursused. Neil kursustel õpetati mitmesuguseid päästeharjutusi, kuidas haarata kinni uppujast, luua teda veest välja ja teha kunstliku hingamist j. n. e. Peale praktiliste harjutuste oli kursustel ka teoreetiline osa, ning lõpetajail oli teha ka vastav kirjalik töö. Meie pildil osavõtjad elupääste kursustest, keskel elupäästjate rinnamärgiga kursuste juhataja mag. A. Grünberg.

genenud,“ teatas alamohvitser alandlikult.

„Telefoneerige kohe shandarmi valitsusele.“

„Pole vaja, arvan ma, sest ta kargas jõkke . . .“

„Mis, jõkke?“

Ühekäega ohvitser tuli ruttu kõnetoolilt ja lahkus toast. Meiegi lahkusime ja läksime jõe äärde

„Vaadake, siin on“, hetad“(puukingad), mis kuulusid Essidale,“ hüüdis keegi.

Silla ääres nägin uusi puukingi, millele oli kirjutatud „Essida“. Mina unustasin oma õnnetuse ja vahtisin tarretult vette, mis oli vaese Essida ära neelanud. Mõtlesin, et ta sel suvel oli nii kurb ja kellegagi ei tahtnud rääkida . . .

Kastis.

Arnold Liiv.

On möödunud rida aastaid sellest õhtust, kui kord pühitsesin parimate sõpradega sünnipäeva. Teiste kingituste kõrval, mida toonud sõbrad, leidsin laualt kasepuust vineeritud üksikutest tükkidest kokkupandud

nurkadega väikse kasti. Kasti vaadeldes tundsin, kuis vajus raske käsi õlale, ning samal hetkel ütles lapsepõlve mängusõber Ott mulle valjult:

„Mis sa uurid sellest kastist? Selle tegin

sulle mälestuseks. Tead, kogu meie elu siin ilnas pole muud, kui putukate siplemine kastis. Ela ja tambis selles nüruses maailma kastis ja kui kord ära väsid, torgatakse sind kastiga mullapõue. Siis vast oled kindlas kastis! Ah, kuid tahaks lahti saada vahel sellest nürusest kastis olekust ja teiste kastide tegemisest!“

Tugeval ja uhkel häälel alustatud jutt lõppes Otil tasaselt, poolkähisevalt. Nägin tal silmis pisaraid. Ott oli alevi mööbli-meister ja puusärgitegija. Ta oli äge ja uhke mees, kuid muutus napsu mõjul halesüdamliseks, ning suureks targutajaks . . . alevi mõttetargaks. Aastad veeresid . . . Hoidsin noorena sõbra kingitud kastis armsamalt pilte ja kirju, selle järele dokumente ja nüüd seisab sa tühi . . . Võib olla ei tarvita ma kasti enam selle tõttu, et teda nähes tulevad ajju rasked mõtted. Aastate jooksul kõduneb kast koigest puretuna, kuid imelikul kombel kleepub ta külge ikka raskemaid ja tumedamaid mõtteid . . .

Istun laua taga pikal talveööl, ehk jälle unistan suviöö ehavalgel, ikka silma torkab kast ehte-laua nurgal . . .

Mõtted kogunevad, tihenevad, otsides väljapääsu nagu putukad kastist . . . Nad ei leia väljapääsu teed — nutavad . . .

Kas ei ela meie tõesti kastis? Meie elumajad, kooli- teatri-, riigi- ja omavalitsuse hooned — kõik kastid, kus vedame endi päevad putukatena, harva püüdes tõusta neist kõrgemale . . . Külad, linnad, riigid — kas ei ole nad kõik kokku väikeste naiivsete kastide kogud — vangikojad vabadustihkavale hingele? . . .

Kas ei suru tänapäeva elu meie hinge ikka kitsamasse ja kitsamasse kasti? Kui suur ja avar oli veel saja aasta eest meie planeet maa! Tuli reisida aastaid, etringitada tema pindala. Nüüd see vaid nädalate, kui mitte päevade küsimus. Muusika helid maailma servalt asuva kõlakoja lavalt kuuluvad teise maakera kaugema sopi elaniku kõrva varem, kui sama lava juures peol oleva kodaniku kõrva viimastes platsides..

Tänapäev ei jäta meieenam midagi luulele ja müstikale. Kõik olgu reaalne, kasti topitav . . . Eelmiste sajandite luule vaba-

lend unistuste vallas — kõik selle topime tänapäev pudipadina kauba reaalsuse kasti.

Sellest veel vähe, et oleme enda planeedi kitsasse kasti paigutanud, oleme kogu juba päikese süsteemi teories kasti mahutanud, ning asutame agaralt „Planeetide vahelise liikumise korraldamise osatühisusi.“

Kõik, kõik, mida täna teorias, seda homme praktikas, topime kasti. Usult ja kirikult, röövides tema vaba fantaasia, luule, müstika, oleme teinud õõnsa, laguneva kasti. Kõrgemad ilutornid, fantastilisemad altarid kõik, kõik on mahutatud tänapäeva reaalsuse kasti. Ja mis ei mahu kasti, selle purustame armetumalt . . . On tänapäev juba suurrahvaid, kes ka kunstidelt ja luulelt maha kiskunud nende müstilise võlu, ning neid kasti toppinud üksikute orjadeks — partei teenistuseks . . .

„Kõik, kõik, mis vähegi võimalik, see kasti ja siis sellega laadale!“ nii kõlab sulle tänapäev kõikjalt vastu . . .

Pole siis ime, et ligi sadatuhat elujoolist inimest iga aasta ära väsib selles alalises kastis elust, kus tuleb päev päeva kõrval üksteist tõugata, hävitada, väiklaselt aastate viisi närida jne. Nad väsivad, lahkudes vabatahtliselt eluareenilt, et pääseda kastiks muutunud elust . . .

Ja enda ette muigades lükkab nende tarretanud kehi kaaskodanik ikkagi kastiga mulla alla . . . Kastis sündinud, pead kastis lahkuma . . . Jätan raskeid mõtteid esile kiskuva kasti poolhämärasse tuppa ja astun aeda. Seal silman linnuteid valge udu joana üle taevakummi tõmmatult . . . Oi neid tarku putukaid! Päikese ta lastega panid nad kasti, kuid sind, mõõtmatu linnutee, ei suuda nad nii pea kasti pista! Kes loeb su päikeste arvu? Kes määrab nende vahemaid, milliseid reisivad valguskiired miljoneid aastaid!

Olen õnnelik! . . . Olen leidnud siiski veel koha, kuhu võin unistushetkeil lasta lennata vabadust ihkaval hingel . . . Veel pole kõik kasti topitud! Veel võib hetki vabastada maailma kastist unistav hing, lendledes valguskiirte tiibadel kaugemale, kaugemale linnutee päikeste süsteemidesse . . .

Surru ja Riku.

Prantsuse kirjanik **Pierre Lorent.**

Surru teenis Alsheerias kahekümnekaheksandas koloniaalrügemendis. Kolm aastat. Siis läks ta Madagaskari. Ta nägi esmakordselt merd ning laevu. Sellejuures mõtles ta Abu Kinis, tema kodukohas Kongos, elava arsti juttudele. Teda hämmastas maailm ja selle hämmastuse taga peitus igatsuse isa savionni järele.

Surru ei tundnud rõõmu teadmisest, kuidas kohelda valgeid, kuidas trepist käia ja riietuda. Ta igatses tagasi oma nooreea paljusse, kodumaa primitiiviteeti, kodumaa sõjatantsudele.

Sadamalinnas möödus Surru ühest mänguasjade kauplusest. Ta jäi seisma ja vahtis seal kaua akna taga. Nukkusid oli ta küll juba tihti näinud ja neist alati tähelepanuta möödunud. Aga seekord pidi ta ometi seisatama, sest sellist asja ei olnud ta veel iial näha saanud: musta nukku. Neegrinukku.

Surru oli vajunud mõttesse ja võrdles. Lapsed Abu Kinis on küll ilusamad kui see nukk siin. Nemadki on paljad ja mitte rietatud nii maitsetusse, valgesse räbalasse. Seda Abu Kini lapsed ei soovi. Aga sellegipärast — neegrinukk . . .

Surru astus kauplusse. Luges oma soud kokku ja otsis niikaua taskus, kuni ta viimasegi raha oli leidnud. Oieti tahtis ta osta tubakat ja gini. Sest ta oli, nagu kõik neegrid, valgetelt õppinud tundma ja armastama alkoholi ja tubakat. Aga selle neegrinuku pidi ta saama. Ja ta pani kõik oma raha letile. Nukk kaenlas, rändas ta tagasi kasarmusse. Rändas temaga läbi veel neli viletsat aastat oma elust.

„On sul lapsi, Surru?“

„Ei tea, sahib.“

„Kuidas nii?“

„Neeger ei tea iial, kas naise lapsed ka tema lapsed on. Võimalik, sahib. Aga ka mitte võimalik.“

Surru armastas lapsi, sest neegrid armastavad ikka lapsi. Sellepärast armastas ta ka oma musta nukku ja andis talle nimeks Riku.

„On sul naine, Surru?“

„Jah ja ei.“

„Mis see tähendab?“

„Enne kui jõudsin maksta ostuhinna, võtsid valged minu sõjaväkke, sahib.“

„Sul oli siis neiu?“

„Jah, sahib.“

„Mis ta nimi on?“

„Riku, sahib.“

Ja Surru jutustas neegrinukk Rikule — ta oli talle sama nime andnud, mis ta neiu oli — oma mõtted, läbielamused ja igatsuse. Kui teised kasarmust lahkusid ning sadamakõrtsi läksid, jäi ta üksipäi koju. Ta võttis leivakotist Riku — leivakotti kandis ta alati enesega, võitluses, laagris, vahil olles — ja riietas ta lahti. Paljalt asetas ta oma väikese neiu oma ette ja laskus tema ette maha. Ta teretas teda, hõõrudes oma nina nuku nina vastu. Siis laulis ta tasakesi kodumaa laulu. Ta silmis säras midagi, nagu oleksid läikinud seal pisarad. Kui teised kolistades ja joobnult tagasi tulid, pani Surru oma nuku ruttu jälle riidesse ja pistis leivakotti tagasi, et pääseda pilkest.

Nii möödus kolm aastat. Neljandal viis üks veolaev kahekümnekaheksanda koloniaalrügemendi Aafrikasse tagasi ja Surru oli tagasiviidavate hulgas.

Kas minnakse kodumaale tagasi? Kas lasevad valged ta vabaks?

„Valgeil pole neegrite vastu südant, sahib. Nad ei pea neegrit inimeseks. Nende arust on ta alam loomastki.“

Ja Surru kahtles, kas teda koju lastakse. Teda saatis Väike-Riku. See oli kulunud

Uppuja elluäratamine.

ja ta pea oli lõhki; lõhest paistsid välja õled. Need õled olid talle kaua mõtelda andnud, seda enam, et, kui kord lahingus oli ühe vastase pea püssiperaga lõhki lõõnud, seal ei leidnud õlgi, vaid leidis pudru-taolise massi ja vere. Tostsaadik paistis temale Riku veel eriti väärtuslikuna, kuna ta oli teistest teistsugune. Otsekui tema neiu, kelle eest ta ei jõudnud maksta ostuhinda, kuna valged ta olid liiga vara sõjaväkke võtnud ja kaugele vedanud.

Ma ei olnud Surrut hulk aega näinud ja arvasin, et ta kas koju Abu-Kini saadetud või sinna põgenenud. Siis tuli kord üks neeger minu juurde.

„Surru kutsub sind, sahib! Ta viibib haigeparakis nr. 5.“

Järgmisel päeval läksin ma sinna ja leidsin Surru. Ma ei oleks teda äratundnud, kui ma ei oleks lugenud tema nime ta pea juures seisvalt tahvlilt. Ta oli luu ja nahk. Hiiglasest oli saanud luukere. Ta hääl oli tasane ja palav kui kõrbetuul. Suure vaevaga tulid sõnad ta suust ja kaenlas oli tal Väike-Riku.

„Pea surema, sahib. Tean, et pean surema, sahib.“

Ta peatas ja mõtles järele.

„Võib olla, et sa puutud Kongosse. Kongo on suur ja ilus, sahib. Ja kui sa

sinna jõuad, siis ehk lähed ka Abu-Kini. Küsi seal Riku järele. Ta on vist Surru unustanud ja mõni teine on ta ostnud. Sest Riku on ilus ja neli kotti soola, kümme kaamelit ja kolmkümmend lammast pole tema eest palju; seda on ta väärt.“

Ta peatas taas, sest rääkimine ja mõtlemine tegi talle nähtavat vaeva.

„Anna siis Rikule see väike Riku. Samuti tervita teda Surru poolt, Ja et ta pidi valgete juures surema, ütle talle ka, et ta pole unustanud Abu-Kini, ei ole unustanud Rikut, nelja kotti soola, kümnet kaamelit ja kolmekümmend lammast. Tee seda vaese Kongo neegri eest!“

Ja ta andis minule üle oma neegrinuku. Õled paistsid nuku pealuust ja tema nina oli nii ära kulutatud, nagu ei oleks seda iial olnudki. —

Mina pole iialgi jõudnud Abu-Kini. Üldse mitte Kongosse. Ei ole iial tunda saanud Rikut ega või siis ka otsustada, kas ta on nii ilus, et väärrib nelja kotti soola, kümnet kaamelit ja kolmekümmend lammast. Aga Väike-Riku võtsin maha kaasa. Tema nõjatub diivani nurgas minu majaproua arusaamatuks meeleepahaks ja tuletab mulle meelde Surrut ja troopikat. Neegrilaulu, neegrigatsust, neegrivalu.

Ja hingede rüvetust valge rassi poolt...

Serenaad.

Ungari kirjanik *Imre Halasz.*

Andreas Borzi äratas mustlasmuusika kõige paremast unest. Tänaval, ta akna all, mängis mustlasorkester meelitavalt:

„Olen armunud, oh ilus naine,

Sinusse olen armunud . . .“

Andreas Borz hakkas otsaesist kortsutades kaalutlema: peale nende elas majas veel ainult ülemleitnant, vanem vanapoiss, serenaad võis sellepärast ainult ta abikaasale olla, kes magab ta kõrval teises voodis ja praegu muusika helidest ärkab.

„Arka kiiresti,“ ütles ta abikaasale. „Sulle mängitakse serenaadi.“

Ta häälest kostis kaebus ja pahameel. Proua hõõrus endal und silmist.

„Mulle, serenaad? See ei või olla.“

„Kuna on ebatõenäollik, et serenaad on ülemleitnandile ja kuna mängitakse meie akende all, võib ta olla ainult sulle,“ kons-

tateeris abikaas jahedalt. „Mine akna juure ja vaata järele, kes seal on.“

„Ma ei lähe, sest mind ei huvita, kes seal on,“ ütles proua end kaitstes.

„Siis vaatan ise järele,“ ütles mees kõrgendatud häälel. „Sest mind huvitab väga, kes see häbematu on, kes julgeb mu naisele mu juuresolekul armuavaldust teha? See Berenyi oli mulle alati kahtlane, miks tuleb ta nii tihti meie majja, mis? Kui ta on serenaadi korraldanud, siis tean isegi, mis kell on lõõnud, ja teen teiega lõpparve!“

„Mis sulle meele tuleb,“ katsus proua teda rahustada. „Ma ei hooli Berenyist, tal enesel aga on teisi muresid kui serenaade korraldada.“

Endamisi aga mõtles ta:

„See Berenyi ei ole ometi hulluks läinud, et annab end serenaadiga ära. Siia-

maani on kõik hästi läinud, olime ettevaatlikud ja keegi ei ole midagi märganud, kui ma mõnikord peale pimeduse tulekut ta majja läksin. Möödugu iga õnnetus.“

Siis mõtles ta täis hirmu:

„Ehk on ta siiski väljas. Ta purjutas ehk kuskil ja unustas purjus olekus ettevaatuse.“

Vahepeal oli abikaas akna juure läinud ja tänavale piilunud.

„On pime,“ ütles ta pahaselt, „ma ei või kedagi eraldada, näen ainult mustlasorkestri kontuure. Kuid ma tahan selgust!“

Ta avas akna ja hütidis alla:

„Hallo, priimas, tulge kohe minu juure. Kui teie ei tule, lasen revolvrast teie pihta!“

„Ma tulen, armuline härra, ma tulen,“ kostis vastus kohe.

„Noh, nüüd saan kõik teada,“ ähvardas abikaas. „Peaks aga — andku Jumal, et see ei ole nii — Berenyi siin mängida laskma, järgneb lõpparve!“

Proua oli peaaegu kindel juba, et see oli Berenyi, kes oli saatnud mustlasorkestri ja katsus õnnetust pehmedada.

„Ja kui see on tema, kes korraldas selle serenaadi,“ ütles ta teeseldud kergusega, „ma ei leiaks selles midagi laitmisväärsset. Serenaad ei tarvitse olla armuavaldu, ta võib olla lugupidamise märguanne, armas tähelepanu nagu vaatekaart kaugest kohast.“

„Nii?“ küsis mees pilkavalt, „armas tähelepanu? Sa vabandad juba ette. Vaatekaart? See ei ole vaatekaart, see on juba armastusekiri!“

Nüüd astus väga ettevaatlikult mustlasprimas sisse ja tema taga kolm meest ta orkestrist.

„Ütle silmapilk, kes selle serenaadi tellis?“ kisendas abikaas.

Proua ootas põksuval südamel vastust.

„Palun väga, keegi ei ole seda serenaadi tellinud,“ vastas mustlasprimas. „Kui aga hiljuti armuline härra Borz meilt tellis ilusale, armulisele proua Karaszile serenaadi, jäite meile tasu võlgu. Oleme seitsaadi viis korda seda väikest summat palunud, kuid tagajärjetult. Nüüd siis otsustasime teie akna alla ilmuda ja nii kaua mängida, armulist härrat nii kaua mitte magada lasta, kuni saame raha.“

Borz heitis neile vihaselt rahatähe kätte. Proua aga ütles, äkki jälle ülekaalus:

„Nii? Sa korraldasid siis ilusale proua Karaszile serenaadi?“

„Vaata, mu laps,“ seletas abikaas häbelikult, „serenaad ei tarvitse olla armuavaldu, ta võib olla lugupidamise märguanne, armas tähelepanu, nagu vaatekaart kaugest kohast . . .“

„Kuidas nad valetavad!“

Lõbus lugu.

Labaluu tuleb koju ja ütleb naisele tusa-selt:

„Mis sa ütled? Sabaluud sõidavad pühadeks Soome!“

„No vaata,“ vastab naine, „ja meie?“

„Mis ma vaatan?“ küsib Labaluu. „Kas algad juba jälle? Kui ma ometi teaksin, kust see mees raha võtab? Tema sissetulek pole ju minu sissetulekust suurem.“

„Tema on väga usin, töötab päevad ja ööd,“ vastab naine. „Muidugi, kui —“

„Mis, kui —“

„Ei midagi; arvasin: Kas ta ei küsinud, mis meie teeme?“

„Muidugi küsis ta,“ ütles Labaluu, „ja mina vastasin: Sõidame Rootsi!“

„Aga me ei sõida ju üldse, või —“

Labaluu tuju, mis parajasti oli tõusmas, vajub alla nulli.

„Teie naised oskate küsida, nii et karga kas või nahast välja,“ nendib ta.

„Arvatavasti ainus vaheldus, mis sul õnnestuks,“ osatab naine rahulikult. Ja kui mees midagi ei lausu, jätkab ta pehmemini: „Viimaks on see päris hea, et ütlesid, meie sõidame Rootsi, sest nemad ei tarvitse ju teada, et sinul reisi jaoks raha puudub. Ainult kui meid siin vaheajal nähakse, siis kuulevad seda Sabaluud varem või hiljem ka.“

Labaluu arvab, võiks ju kõik pühade aja kodus istuda.

„Kodus?“ kiljatab naine. „Kogu pühade aeg?“

„See on väga lihtne,“ lausub Labaluu, „lihtne, odav ja mugav. Tõmbame eesriided akende ette ja teeme, nagu oleksime reisil. Mõni päev rahu olen ma juba ammugi soovunud.“

„Ja istume pimedas,“ ütles naine. „On aga elu sinu kõrval tore!“

„Aga kas tead, kuidas see Sabaluule mõjus, kui kuulis, et meie Rootsi söidame,“ lõpetab Labaluu naerdes. „Seda oleksid sa pidanud nägema!“

„Mis sa arvad,“ ütleb Sabaluu koju tulles naisele, „kuhu Labaluu pühadeks söidab? — Rootsi!“

„Üksipäi?“ küsib naine.

„Ei, naiseaga,“ ütleb Sabaluu. „Juhuslikult sattusime sellele jutule. Ja mina ütlesin, et söidame Soome!“

„Aa?“ Proua Sabaluu nägu hakkab hiilgama. „Meie söidame Soome?“

„Seda ma jutustasin,“ toonitab Sabaluu ärevalt. „Sa ju tead ometi, et meil selleks raha ei ole.“

„Mis sa sellest siis jutustad?“ küsib naine sama tooniga.

„Kas pean enesele laskma vaadata üle öla?“ arwab Sabaluu. „Aga mind huvitaks teadmine, kust nad selleks raha võtavad. Ütlen: öieti see asi ei ole.“

„On olemas osavaid ja osavusetat mehi,“ nendib naine teravasti. „Pealegi ei saa ma aru, miks sa siis vähemalt ei ütelnud, et söidame Saksamaale. Sest mis tähendab sõit Soome, kui tema söidab Rootsi? No jah!“

„Mis — no jah?“ küsib Sabaluu ja kaitseb ennast: „Ma ei võinud ju ometi haista, kuhu tema söidab, kui esimesena ütlesin Soome!“

„Ikka see odav suurustamine!“ laidab naine. „Ja — kui meid nüüd vaheajal siin nähtaks?“

„Nähtaks?“ Sabaluul on pääsetee. „Me jääme lihtsalt koju. Elame mugavalt nelja seinaga vahel. Vahelduseks. Mõni päev rahu olen alati soovinud. Ütlen sulle —“

„Parem ära ütle midagi,“ vastab naine. „Sina ütled rahu, minule on see ennem vangla. Ela või sure!“

„Aga küll tegi Sabaluu suured silmad, kui kuulis, et söidame Soome. Ja kui kaugel siis see Rootsi on, mis?“

— — —

Poolt nädalat ei jaksa kõveimgi mees kodus välja kannatada, eriti kui peab olema kõik see aja köögis, kuna tubade akendele eesriided on ette lastud. Ja need on siis pühad! Rahu tal ju on, aga rahu paneb inimese ka mõtlema. Juba teisel päeval on kõigil hirmus igav ja nad teevad kolmandal päeval — maksu mis maksab — väikese jalutusekäigu linna — nii Labaluu kui Sabaluu. Muidugi ühes naiseaga, sest needki on üksikvangistusest tüdinenud. Lähevad ja kiruvad oma lolli mõtet.

Labaja Sabaluud hulguvad tänavail. Palju nad ei räägi, sest nad on kodus nüüd mitmeks ajaks kõik oma südame pealt ära rääkinud. Tasakesi hulguvad Labaluud Sabaluude ja Sabaluud Labaluude korteritest mööda. Mõlemad mõtlevad kadedalt ja pahaselt: Eesriided ees? Tõesti, nad paganad on reisil!

Siis aga lähenevad nad Kadriorule — Kontsertaiale, kust kajavad muusikahelid. Nad kõik mõtlevad, kui kena oleks istuda aias, kuulates muusikat ja juues õlut. Ja mis siis ikka sünniks! Kas peab seal siis tingimata mõnda tuttavat kohtama?

Mõeldud, tehtud. Jõutakse Kontsertaada ja valitakse vaiksemat kohta. Kuid otsides satutakse äkki üksteisele vastu. Pärastäkilist kõrvalepõikamise katset teretatakse üksteist käratseva rõõmuga:

„Jah, mis siis see on?“

„Juba tagasi, Labaluu?“

„Nagu näed, Sabaluu!“

Ja sest saab päris mõnus õhtu, täis toredaid mälestusi möödunud päevadest. Kodu minnes aga ütleb proua Labaluu hämmastades oma mehele:

„Kuidas nad valetavad?“

Ja proua Sabaluu lausub oma mehele:

„Millised luiskajad!“

Vaesed mu laulud.

Ed. Wöhrmann.

Vaesed mu laulud, mu koduta helid,
kuhu te matate mind?

Matke mu sinna, kus armsad mul olid
kodu ja isamaapind!

Matke ka sinna mu mälestus maha,
sinna mu rinnak ja kõik:

Kaugele, kaugele haudade taha
kosta ei kellegi hõik!

Saatuse teed.

Saksa kirjanik **V. Hehlen.**

3

Neuhäuser oli küll võtnud neiu väikese käe, mis nii külmana tema käes puhkas, kuid neiu tänu tõrjus ta sõbraliku kindlusega tagasi. „Tean, mis nõuab mult kutse. Advokaat peab rasketel puhkudel nõu anda oskama. Loodetavasti on mu nõu kasulik. Ootan teilt sellekohast teadet ja sellepärast ei ütle ma „Elage hästi,“ vaid „Nägemiseni.“

Kui Helene veerandtundi hiljem võtmega, mida kandis käekotis, avas omä korteri ukse, kostsid talle seest mitmed mehehäälled vastu. Ja ta kuulis selgesti isa ütlevat: „Ja kui kogu maailm teda süüdistaks mingis ülekohtus, kisedaksin valjusti: See ei ole tõsi — ei ole tõsi — ei ole tõsi!“

Helene ehmus nii, et ta põlved värisesid. Veel ialgi ei olnud ta isa hääles nii hirmsat ärevust kuulnud. Kuigi ta silmad pimesid, tormas ta edasi ja rebis elutoa ukse lahti! Ta nägi nagu udus, et toas olid avatud kõik sahtlid ja laekad ja et kaks tundmatut meest parajasti kapi sisu läbi otsisid. Ta isa aga, kel oli vaimuhaige välimus, ruttas ta poole ja võttis mõlema käega ta käevartest kinni.

„Taevast olgu tänatud, et tuled lõpuks ometi. Nüüd ütle neile, kust raha tuleb. Ühe sõnaga võid neile selgeks teha, et see ei kuulunud naisele üleval.“

Nüüd, mil ta mõistis, et varjamine ei aidanud, sai Helene tasakaalu tagasi. „Isa, raha oli ometi tema oma,“ ütles ta, „ja ma tahtsin seda parajasti politseisse viia.“

Üks meestest, kes teda teravalt tähele oli pannud, astus ta poole. See oli kriminaalkomissar Vegener, kes teda eile nii viisakalt üle oli kuulunud. Täna oli ta nagu palju tõsisem ja ka ta hääles oli muutunud ja valju toon.

„Teie näete vist seletustetagi, mu preili, et oleme siin ametikohuste täitmisel. Mul on ülesanne teie korterit läbi otsida. On teil peale 721 marga, mis leidsime kummutilaekas, veel teisi summasid varjul?“

„Ei, mu härra. Ja ka need 721 marka ei olnud peidetud. Oleksin nad veel sel tunnil politseile üle annud.“

„Tõesti?“ küsis komissar pilkavalt. „Siis pean teie huvides kahetsema, et teie oma kavatsust varemini ei teostanud. Teie tõen-

date siis, et peale selle summa teie käes ei ole rohkem proua Hartzzenbuschi raha?“

„Ei, mul ei ole midagi. Kuidas võiks see ka üldse võimalik olla?“

„Noh, see oleks seletatav. Kuid enne vaatame ise järele, kas ma veel mõnda huvitavat leidu ei tee.“

Sel silmapilgul märkas Helene, et ka kõrvaltoas oli ametnik olnud, sest mees astus parajasti uksele, et anda komissarile, kes nähtavasti oli ta ülemus, poolvaljult üeldud teate.

„Hüva,“ vastas see. „Jatkake siin ja otsige ka köök põhjalikult läbi.“

Lühida kõneluse kestel ametniku ja ta tütre vahel oli Harmening sõnatult ja pärani kistud, ehmunud silmadega seisnud, nagu oleks ehmatus talt kõnevõime röövinud. Nüüd sai ta selle tagasi.

„Raha on siis ülevalt?“ karjus ta. „Ja sa ei öelnud seda mulle? Mis see tähendab? — Kõnele ometi! Mulle näib, et kaotan oma mõistuse.“

Helene nagu oli surnukahvatu, kuid ta jäi rahulikuks. „Jah, isa, sa pead kõik teadma ja ka teie, mu härra. Näib, et mind rahavarguses kahtlustatakse.“

„Olen endast mõistetavalt nõus teie teateid kuulama,“ seletas komissar. „Kuid teie enese huvides tahaksin pöörata teie tähelepanu sellele, et talitate hästi, kui ütlete ainult puhast tõtt. Kõik puiklemised ja malekäigud võivad teie seisukorda ainult halvemaks teha.“

Noor neiu ajas enese sirgeks ja politsei-ametnik üllatus ta seisandi ja näoilme avväärsest uhkusest. „Mul ei ole põhjust muud üelda kui õigust ja ma ei tea tõepoolest mitte, kust võtate õiguse mind niiviisi kohelda.“

Ta peatus silmapilguks ja jutustas siis, käsivars ümber isa õlgade, mis ta oli viimastel päevadel kannatanud.

Kui ta oli oodanud, et isa ägedas meelepahas vihaseks saab, nägi ta end petetud. Vana mees, kelle silmad rippusid kartliku põnevusega ta huulte küljes, lõi käed näo ette, kui talle selgus tõeline olukord, ja äge nuuksumine vapustas ta keha.

„Mu laps, mu vaene, vaene laps,“ kogeles ta. „Ja minul ei olnud aimugi, mis sa minu pärast enese peale võtsid.“

Kriminaalkomissar ei katkestanud sõna-

Bernhard Mäns,
meie suurima ajalehe „Päevalehe“ di-
rektor 60. aastane.

gagi Helene jutustust. Ta läbipaistmatul näol ei olnud lugeda, kui palju ta seda juttu uskus. Alles kui Helene samade sõnadega, mis oli tarvitanud advokaat Neuhäuseri ees, talle kirjeldas, mis asjaolud teda olid takistanud tuhandest margast ülejäänud summat omanikule tagasi andma, küsis ta: „See on siis kõik? Teil puuduvad muidugi tunnistajad või muud tõendused, et saite raha proua Hartzenbuschilt eneselt?“

Helene noogutas. „Jah, meie olime tookord ainult kahekesi.“

„Hea küll, ma palun teid kübarat ja mantlit mitte ära panna, sest peate mind varsti politsei peavalitsusse saatma. — Nüüd veel üks küsimus teile, härra Harmening! Teie olete väljatoppija. Kas ei kasuta teie oma präparaatide juures ka teatavaid mürke?“

Vana mees ei mõistnud nähtavasti mitte kohe selle küsimuse sihti. Hirmsa sündmuse surve all, mis teda oli üllatanud, töötasid ta mõtted aeglasemalt kui tavalikult. „Jah,“ ütles ta täitsa aeglaselt. „Ma tarvitan arseenikut. Seda teab iga laps.“

„See ei olnud ka mulle teadmata nagu näete. Teil on siis alati teatav tagavara mürki kodus? Ka praegu, eks ole? Kas näitate ehk mulle, kuidas mürki hoiate?“

Harmening tõusis ja läks toanurgas

seisva kapikese juure, mida ametnikud veel läbi ei olnud otsinud. „Mürk on siin kapis,“ ütles ta. „Aga milleks tahate seda teada?“

„Avage kapp, palun!“

Mehaaniliselt pani Harmening käe tasku. Kuid ta tõmbas selle tühjalt tagasi ja pööras tütre poole.

„Sul on võti, Helene. Anna ta mulle.“

Komissari silmad hakkasid välkuma. „Teie käes on siis selle kapikese võti, mu preili? Ta sisu oli teile siis igal ajal kättesaadav?“

Helene vaatas talle sekundeid otsa nagu vajades aega, et mõista kohutavust, mis luuras selle küsimuse taga. Siis karjatas ta valjult ja tõstis mõlemad käed otsaesise juure. „Armuline Jumal! Mind ei peeta ainult vargaks, vaid ka mõrtsukaks!“

„Kes teeb seda?“ ütles Harmening kirgliku ägedusega. „Kes julges sind sarnase kahtlusega teotada? Olite teie see, mu härra? Olge ettevaatlik. Kannatasin seni kõik välja, kuid oma last ei lase ma teotada. Meie ei ole ometi õigusteta, sest et oleme vaesed!“

Ta oli äkki nagu muutunud. Kõik nõrkus ja haigus näis kadunud: Ta silmad välkusid ja peaaegu ähvardavas seisandis astus ta komissari ette.

Kuid see ei lasknud oma ükskõikset rahu segada. „Ma ei avaldanud mingit süüdistust või kahtlustust,“ vastas ta jahe-dalt. „Teie tütar ise annab mu ametlastele küsimustele sellesarnase mõtte. Pealegi ei võlgne ma teile seletusi ja teil on muidugi õigus mu peale kaevata. Enne aga peate mind mõlemad politseipeavalitsusse saatma. Teie korter jääb teie äraolekul mu ametnikkude valve alla.“

Ta üleolev rahu, mille taga näis peituvat midagi hirmsat, oli Harmeningi kiire viha sumbutanud. Rahuarmastava mehena ei olnud tal iialgi ebameeldivaid kokkupuutumisi ametiasutustega ja respekt ülemuse vastu sai sel esimesel puhul võidu ta haavatud meheuhkuse üle.

„Jah, meie lähme teiega,“ ütles ta, värisedes ärevusest, kuid juba jälle alandlikult. „Et saada rahuldust selle haavamise eest.“

Ametnik pidas üleauseks sellele vastata.

6.

„Sa pead advokaat Neuhäuseri juure minema, armas isa, ja talle kõik jutustama. Kui üldse leidub maailmas inimest, kellelt võime abi loota, on tema see.“

Need olid viimased sõnad, mis Helene ütles isale, enne kui lahutati sellest peale ülekuulamist ja mõrtsukatöö kahtlusalusena

eeluurimisvangla viidi. Vana mees oli esialgul jäänud vabaks, kuid talle tähendati, et ta samuti areteeritakse, kui ta peaks linnapiiridest lahkuda katsuma.

Neuhäuseri nimi näis talle nüüd viimase lootusena ja viivitamata ruttas ta advokaadi büroosse. Tal oli õnne Neuhäuserit eest leida ja see lasi ta kohe enese juure kutsuda, niipea kui talle teatati Harmeningi tulekust.

See oli pikk kõnelus mõlema mehe vahel ja vana mees veendus varsti, et ta oma õnetu lapse asja ei või usaldada parematesse kättesse. Ta jutustas kõik, mis teadis ise. Kuid Neuhäuserile ei jatkunud sellest, et selgitada politsei karmust, ja ta otsustas asjas vastavas kohas järelepärimist ette võtta. Kui ta Harmeningi järgmiseks hommikuks jälle enese juure oli palunud, asus ta viivitamata politseipeavalitsuse poole teele. Mis ta siin kuulis, oli aga seda laadi, et täitis teda tõsise kartusega ta kaitsealuse saatuse suhtes. Kriminaalinspektor Winterstein, kes jutustas uurimusi, oli tuttavale noorele advokaadile heameelega asjas seletust andnud. Neuhäuseri küsimusele, mis asiolu esimesena Helene Harmeningi vastu kahtlust tekitanud, oli ta teatanud, et kohtupristav Dobrovi teadaanne oli andnud algatuse politsei esinemiseks väljatoppija tütre vastu.

Ametnikule oli kohe silma torganud, et noor neiu, kes pantimisel nii meeleehtlilselt ja nõutult esines, juba kaks päeva hiljem võla oli tasunud ja et tal veel suurem rahasumma tagavaras oli. Tuli arvestada võimalusega, et ta juhusest kiusatusse saadetuna, omas meeleehtes kuriteo võis korda saatnud olla, ja kohtupristav pidas oma kohuseks politseile oma kahtlustusi teatada.

„Kuid vahepeal on tuhandemargalise lugu selgunud,“ vastas Neuhäuser. „Preili Harmening sai selle veel proua Hartzenschichi eluajal viimase käest ja sellega kaob iga kahtlus, et ta võiks mõrtsukas olla.“

„Jah, kui noore neiu juttu võib uskuda. Kuid see oletus on paljunõudlik. Oleme teinud järelepärimisi kadanu iseloomuomaduste ja iseäraldustega harjunud isiku, ta advokaadi Norbertsi juures ja teie härra kolleeg seletas, et ta sarnast suurmeelsust oma kliendi juures kaunis ebatõenäoliseks peab. Proua Hartzenschichi ei olevat sugugi helde olnud, kõige vähem aga võivat ta uskuda, et ta oleks usaldanud noorele neiuale tuhandemargalise rahatahe isegi sel puhul, kui teda tõesti aidata oleks soovinud. Sest

ta silmapaistvamaid omadusi olevat umbusaldus igatühe vastu olnud.“

„Kuid nii raskekaaluline kahtlus seni laitmatu ja kasvatuses kui ka olekus sugugi mitte kurjategijaks määratud noore daami vastu ei või ometi kolmanda isiku puhtisiklistel vaadetel põhjendatud saada,“ ütles Neuhäuser sekka.

„Kui asi seisaks ainult selles, ei oleks ma end pidanud õigustatuks teda areteerida lasta. Kuid üksikmomendid moodustavad peaaegu täieliku tõendusahela. Kujutlege asjaolu, austatud härra doktor! Siin on noor neiu, kellele ootamatult ta enese arvates kohutav saatus kallale tungib. Ta peab mõne päeva jooksul summa muretsema, mis käib üle ta jõu. Tal puuduvad igasugused abiallikad. Kuid ta teab, et daam, keda ta igapäev külastab, on rikas. Tal on vist ka juhust olnud näha, kuidas daam oma varandust hoiab. Ta ei tarvitse sugugi kurjategija iseloomuga olla, et sarnase mõttekäigu juures hädaohlikke kujutusi saada. Passija ütleb, et ta väga ärev ja segane olevat olnud, kui tuli tol hommikul, ja on veidi silmatorkav, et too naine preili Harmeningi käsul tol ennelõunal pool tundi tavalikult varem pidi lahkuma. Süüdistatu tõendab küll, et see olevat proua Hartzenschichi soovil sündinud, kuid viimane on surnud ja ei või seda enam tõestada. Mis sündis lähemate tundide jooksul, on meile esialgul veel läbitungimatu pimeduses. Teame kohapealse uurimuse ja lahkamisprotokolli põhjal ainult, et proua Hartzenschichi on surnud arseenikumürgitusse. Ta on söönud tükikese õunakooki vahukoorega ja selle maiustusega üheskoos on surmav mürk tasse tunginud. Taldrekul leitud jäänuste keemiline uurimus näitas, et arseenik leidus vahukoores. Mürgi nii kui nii veidi tunduv maitse kaob peaaegu täielikult, kui ta segatakse magusatesse roogadesse ja kuigi preili Harmening eitab, et tundis seda arseeniku omadust, ei tule sellele palju rõhku panna. On tõenäolik, et ta mehe tütreana, kes omas kutses vajab ühtelugu seda kardetavat mürgi, tunneb kõiki ta omadusi. Igatahes on kindel, et ta hoidis isa arseenikukapi võtit ja et talle mürk sellepärast oli kättesaadav.“

„Noor daam kannatab ainuüksi saatuslikkude asjaolude juhusliku ühtelangemise all. Mina omalt poolt ei kahtle ta süütuses. Kui ta oleks selle kuriteo korda saatnud, oleks ta ülalpidamine peale tegu hoopis teistsugune olnud. Kõige pealt oleks ta varastatud tuhandemargalise mujal va-

hetanud, kui kohtupristavi juures, kelle umbusaldust ta võis äratada sarnase suure summaga.“

Kriminaalinspektor kehitas õlgu. „Et ta hiljem tegutses kaunis mõtlemata ja kaalumata, see veel ei tõenda ta süütust. Arvatavasti oli ta algusest peale igaks juhuseks suurmeelse kinkimise muinasloo välja mõelnud.“

„Kui peate kindlaks, et see on muinaslugu, peab preili Harmening teile endastmõistetavalt süüdlasena paistma. Kuid te teate kogenud kriminalistina paremini kui mina, kui hädaohtlikud on sarnased eelarvamised. Minu arvates on siin terve rida tähtsaid asjaolusid, mis kõnelevad noore daami kasuks. Ta katsus proua Hartzenbuschi surmapäeval mitu korda selle korterisse pääseda. Kui ta oleks teadnud, et korteris leidus ainult laip, oleks südame-tunnistuse hirm ta neist katsetest loobuma sundinud.“

„Argument, mille ette toote, kõneleb rohkem noore daami vastu. Et ta läks mõned korrad üles ja ukse taga helistas, näib mulle targa arvestusena. Ta pidi enesele ütleva, et see on vajalik, et ta jutustus algusest peale ebatõenäolisena ei paistaks, ja ta teadis ju ometi, et isegi suurem hulk arseenikut mitte kohe, vaid alles tundide järele surmavalt mõjub. Ta oli nii siis huvitatud sellest, et teada saada, kas proua Hartzenbusch veel oli elus või mitte.“

„Noh, ehk ei ole see hea, et läheme liig kaugele oletuste alale. Kuid üht kõikumamat tõsiasja tahaksin teile siiski veel meele tuletada. Et läbiotsimisel nood seitsesada marka leiti preili Harmeningi kummutis, peetakse kõige raskemaks süüdistusmomentiks. Ja ometi võin teile kinnitada, et noorel daamil ei olnud kavatsust seda raha varjata või enesele hoida. Ta tuli järgmisel hommikul minu juure, et mulle jutustada, kuidas ta raha saanud ja et mult nõu paluda, mis ta sellega peab tegema. Soovitasin talle seda politseile üle anda ja ta lahkus otsusega seda nõu täita. Kui ta koju tuli, et raha võtta, oli see juba hilja.“

„Mis teie ette toote, võiks igatahes süüdistatu kasuks olla, kui sündmus kakskümme neli tundi varem aset oleks leidnud. Kuid noor daam ei pidanud vajalikuks teile või ülekuulavale politseiametnikule või kellelegi teisele inimesele rahast teatada nii kaua, kui uskus, et ametivõimud oletavad proua Hartzenbuschi enesetapmist. Alles kui ta hommikulehest nägi, et ka kuri-

tööga arvestati, ja ta arvama pidi, et raha kadumist tähele pannakse, muutis ta oma ülalpidamist. Teie mõistate, härra doktor, et see selles valgustuses on rohkem meie kahtluse kinnitus kui ümber-lükkamine.“

Neuhäuser imestas kindluse üle, millega esines kriminaalametnik. Ta tundis, et tal raske võitlus ees seisis, kuid ta oli valmis seda võitlust pidama. Sest ta oli Helene süütuses veendunud.

„Senised uurimused ei ole siis teistele jälgedele viinud?“ küsis ta. „Oleks ehk võimalik, et teisedki inimesed olid selle naise surmast huvitatud. Ta oli lahutuskaebuse oma mehe vastu sisse andnud. Kas ei oleks arusaadav, kui ses suunas otsitakse enesetapmise selgitust või koguni ta mõrtsukat?“

„Teie võite arvata, härra doktor, et ka nende asjaoludega on arvestatud, kuid kahtlast ei leitud midagi. Proua Hartzenbuschi abielu ei olevatki nii õnnetu olnud, mis puutub abikaasade isiklikku läbikäimisse. Mis sundis prouat lahutust nõudma, oli ainuüksi ta mehe kergemeelne eluviis ja raiskamishimu. Viimane lahkus juba tükk aega tagasi meie linnast. Alles täna hommikul saime talt Bremenist kirja, milles ta palub teatada matuse aega, millest soovib osa võtta. Ta on kindlal arvamisel, et ta naine on saanud kuriteo ohvriks. Ta olevat, nagu mees kirjutab, sarnase iseloomuga olnud, et iialgi kätt enese külge ei oleks pannud. Kui mehel ta surmaga midagi tegemist oleks, ei oleks ta iialgi sarnast arvamist avaldanud, kuna ju oleks igati ta huvides toetada usku enesetapmisse.“

„See on õige. Kuid kas tapetul ei olnud teisi tuttavaid?“

„Juba esimesel ülekuulamisel nimetas preili Harmening ühte õigusnõunikku Müleri proua Hartzenbuschi ainsa sõbrana ja tõendas seda ka minu ees. Kuid imelikul kombel ei ela meie linnas sarnase nimega õigusnõunik. Ta olevat proua Hartzenbuschi kauge sugulane olnud, kuid ta advokaat ei tea tast midagi. Preili Harmening ütleb, et see õigusnõunik alati pimedas tulnud ja et proua Hartzenbusch tema siis minema olla saatnud. Lasin majaelanikke üle kuulata, kuid keegi ei tundnud meest, kel oleks preili Harmeningi kirjeldatud välimus. Ma kahtleksin tõsiselt ta olemasolus, kuigi seda imelikul viisil ei oleks kinnitanud kohtupristav Dobrov. Ametnik on näinud, kuidas see õigusnõunik proua Hartzenbuschi juure läks ja teda samal viisil kirjeldanud kui

stüdistatu. Nii peame oletama, et ta mitte ainult preili Harmeningi ettekujutuses ei ela.“

„Mulle näib väga soovilik mehe isikut kindlaks teha ja teada saada, mis vahekord tal oli kadunuga.“

„Mis ses suunas teha suudame, seda teeme endastmõistetavalt. Kuid kahtlus tolle tundmatu vastu on sama ebamäärane nagu ta isik. Kui ta oleks mõrtsukas, võis ta talitada ainuüksi isiklikus kättemaksuhimus, mitte aga omakasu motiividel. Proua Hartzenbuschi poolthoolikalt peetud kassaraamatust leiti majas leiduvate väärtpaberite ja sularaha summade üksikasjaline nimestik. Ta rahakastis aga, mille lasin avada seaduse nimel, ei puudunud midagi peale nimetatud tuhandemargalise rahatähe. Nii siis ei ole sel puhul röövimisega tege- mist.“

Neuhäuser mõistis, et praegu võimatu oli selle tõendusmaterjali vastu protestida. Ja kuna ta nägi, et kriminaalinspektor nähtavasti kärsitult ootas ta kaunis pika külaskäigu lõppu, rahuldus ta sellega, mis kuulnud, ja lahkus politseihoonest.

Ta loobus peale küpset järeloomõtle- mist esialgsest kavatsusest, et külastab Helenet eeluurimisvanglas, ja teatas talle ainult lühidas kirjas, et ta viimase isa soovil asub ta kaitsmisele ja palus teda volitusformu- laarile alla kirjutada, mis pidi teda legiti- meerina kaitsjana ametiasutuste ees.

7.

Kohtupristav Dobrov ei olnud mitte vähe üllatatud, kui järgmisel hommikul Neuhäuserit oma büroosse nägi astuvat. Advokaat oli pidanud kohaseks ise ametniku juure minna, kuna selle mehë tunnistus Helene Harmeningi eeluurimisasjas oli erilise tähtsusega.

Dobrov oli heameelega nõus oma jutustust kordama, kui kuulis mis huvi advokaadil asja vastu oli. Ja lõpuks lisas ta: „Kas teate, härra doktor, härra, kes mind üle kuulab, näis mu sõnu niiviisi mõistvat nagu peaks ma noort daami tingimata mõrtsukaks. Kuid see ei ole nii. Kui asi seisaks ainult mu isiklistes muljetes, tahaksin pigemini tõendada, et ma sarnast tegu- tust ei usu.“

„Mul on kõige pealt vajalik midagi selle õigusnõuniku Mülleri üle teada saada. Peale preili Harmeningi olete teie imelikul viisil

ainus, kes seda saladuslikku isikut on näi- nud.“

„Kuid ma vaatasin teda täpselt, härra doktor, ja ma julgen tõendada, et tunneksin ta saja vana mehe hulgast esimesel pilgul ära.“

„Noh, loodetavasti saame ta veel kätte. Et sarnase nimega õigusnõunikku kogu Saksa riigis ei ole, on kindlaks tehtud, ja proua Hartzenbuschi sellenimelisest sugulasest ei tea ta advokaat ega ükski ta tut- tavaist. Preili Harmening on ehk siis ni- mega eksinud.“

„Sellest ei tea ma uidagi. Võin ainult öelda, et preili Harmening teretas teda „härra õigusnõunikuna“ ja talle teatas, et proua Hartzenbusch on kodus. Ta kaebas edasi minnes, et proua Hartzenbusch elab liig kõrgel ja ma kuulsin, et ta üleval he- listas ja kohe sisse lasti.“

Sel silmapilgul koputati büroo uksele ja lävele astus väike, elav mehike kavala linnunäoga.

„Tere hommikut, härra Dobrov!“ ütles ta, kolmandast isikust hoolimata, kiirelt. „Vabandage, kui segan, kuid mul ei ole põrmugi aega. Tulen meie vana kliendi Hartzenbuschi pärast. Mees on oma naise loo läbi äkki jälle väga peeneks saanud. Siin — sain selle kirja talt täna.“

„Te näete ometi, härra Kalisch,“ vastas kohtupristav, „et ma praegu ei ole vaba. Peate ootama kirjutajate toas, kuni saan teie jaoks aega.“

Neuhäuser, kes Hartzenbuschi nime juu- restähelepanelikuks sai, ruttas tõendama, et ta heameelega ootab, ja andis ametnikule silmadega midagi mõista, millest see kohe aru sai.

„Noh, siis jutustage, härra Kalisch,“ üt- les ta mõnusalt.

„Hartzenbusch kirjutab mulle,“ ütles väike mees elavalt, „et ta jälle olevat jõu- kas mees, kuna ta pärivat naise varanduse. Niipea kui formaliteedid lõpetatud, maks- vat ta kõik oma võlad ja mulle esimesena. Kuid ta ei saavat siia tulla, et asja ise korraldada, kuna võivad riskeerida, et tä- naval kohtupristavi poolt kinni peetakse ja võlavande andmiseks kaasa pidavat mi- nema. Ta nõuab mult sellepärast telegraaf- ilist nõusolekut, et tühistaksin areteerimis- käsu ja talle aega annaksin oma asju kor- raldada.“

„Noh, seda teie muidugi teete?“

(Järgneb).

Tõtt ja nalja.

Vesi.

Hiljuti istusin „Estonia“ aias laua ääres ja minu ees seisis klaas vett ja pits konjakit. Siis ilmus äkki aeda luuletaja H. V. Vorst ja võitis mõõdukali kummardades minu lauakese ääres istet.

Mina ütlesin; „Tere, meister!“

H. V. Vorst liigutas tummalt oma peeneltmodelleeritud huuli. Nägi veeklaasi. Ja ta huuled imesid end selle külge. Vesi näis teda hüpnotiseerivat. Luuletaja pahem käsi tõusis pikkamisi, võitis veeklaasi ümbert kinni ja tõstis selle üles.

„Mis on, meister?“

„Vesi —“ pomises H. V. Vorst vaimustusega, — l vesi! Jumalik vesi! Elu algalik! Kõige olemuse ema! Vesi! Jahe muinasjutul! Maa põu! Taeva peegel! Vesi! Tilkuv kristall! Vaata! Päikesekiir! Tuli helgib vees! Tilgake kukub — kosmos kukub tilgas! Miks ei lange me põlvili ja ei palvea? Miks?? Jumal manifesteerib veetilgas! Miks ei lange meie paukudes pikali? Meie narrid! Meie jõledad! Me hüüame iludust, me ohkame: Maailm on tühi ja jöle! Me oleme täid! Üks veetilg sinu klaasi küljes, ainus tilk valguse käes sädelemas — ainult üks tilgake, ja sinu joovastunud silm ümbritseb kogu maailma!“

„Meister,“ kogelesin mina, „meister —“

„Vesi, jumalik vesi! Kui voolab sinu jahe vool üle minu huultest, siis mõtlen laste naeratusete, lillede puhutusele. Vesi! Sinu kingitus on tõelikkus, sinu lõhn on süütus —!“

Ma kummardan ta poole.

H. V. Vorst asetab veeklaasi ütlema suure õrnusega lauale, joob minu konjakipitsi ära ja lahkub nagu unenäos. —

„Poegadega on ometi enam muret kui tütardega. Minu poeg on juba 28 aastat vana ja alles raamatupidaja, minu tütar aga on 18 aastat ja juba peadirektori proua!“

Sellepärast.

Professori proua silmitseb oma meest õige täpselt eest ja tagant.

„Aga armas mees,“ riietab ta selle vaatlemise tulemuse sõnadesse, „sa pead ometi oma välimusele rohkem rõhku panema. Ammu enam ei riieta sa enast nii hästi kui kakskümmend aastat tagasi, mil me abiellusime.“

„Nii!“ imestab professor. „See on küll kummaline. Ma kannan ju ometi ikka veel sedasama ülikonda!“

Kolonel Sam Hughes,

kes oli sõja ajal Kanadas kaitsevæeminister, pidas kord poliitilist kõnet, suurel koosolekul. Kuid tihti eksitati teda susistamisega. See ajas ta hinge lõpuks täis. Ta peatas, heitis pilgu susistaja poole ja ütles:

„On olemas kolme liiki olevusi, kes susistavad: uss, hani ja narrid. Tulge ometi siia ette, et võiksite näha, kes te neist olete!“

Ja ta võis rahulikult edasi kõnelda

Hästi vastatud.

Tom Mix sõitis kord maa-alusel raudteel. Vagun oli sõitjaid tulvil täis. Ja kui siis lähemas jaamas üks noor daam sisse tuli, tõusis mitu härrat ning pakkusid temale istet. Ainult Tom Mix jäi istuma.

„Miks ei ole teie oma platsi sellele daamile pakkunud?“ küsis talt keegi.

Ja Tom Mix vastas:

„On juba olemas küllalt daame, kes minu peale sellepärast pahased on, et ma nad olen istuda lasknud ja istuma jätnud.“

Düngerhaufen vaatleb Variburgi lossi. Ja imetleb rüütlite raudriideid.

„Tahaksin ometi teada,“ ütleb ta, „mis need mehed küll siis tegid, kui neid kirp hammustas!“

Ihnus shottlane.

Arst oli ühe shottlase naisele nõu annud mereõhku hingata.

Kui ta järgmisel hommikul ärkas, seisis ta mees ta voodi ees ja lehvitas talle — heeringaga tuult.

„Astu oma armukese selja taha, valelik naine,“ müristas shottlane, kes oma naise teise mehe käte vahelt oli leidnud; „lasen teid mõlemaid maha!“

Kui MacPherson oma väikese sõbrannaga kinno läks, ütles sõbranna:

„Siin on minu piletiraha, John.“

MacPherson silmitses teda rahuldatuna:

„Oh, kui hea meel mul on, et sa mulle raha andsid, enne kui sisse läheme. Tead, üht asja ma ei sallin silma otsaski, nimelt näha, et tüdruk maksab iseenese eest.“

Nõiekunstnik kuulutab oma etendust.

„Olen saanud hulga soovituskirju,“ ütleb ta, „inimestelt Iirimaa, Valesist ja Inglismaalt, ja ka ühe — postkaardi Shofimaalt!“

Harjumus.

Noor proua on kurb.

„Mis sul viga on?“ küsib sõbranna.

„Ah, minu mehe mõtted viibivad alati mujal. Pärast einet andis ta mulle jootraha, ja kui ma talle hiljem kübara kätte andsin, andis ta mulle veel kord jootraha.“

„See pole nii hull. Tuleb ainult harjumusest.“

„Jah, see'p see on. Ja kui ma talle lõpuks palitu ulatasin, siis suudles ta mind!“

Kontserdil.

Sinfonia läheneb lõpule. Ütleb proua Kipp oma mehele:

„Nüüd tuleb finaali, see on kõige ilusam!“

„Õige küll,“ vastab härra Kipp, „siis on vähemalt kindel, et asi enam kaua ei kesta!“

„ROMAAN“

pakub oma aastakäikude näol määratud lugemisvara — romaane, jutustusi, novelle ja luulet, mis pärit häilt ja loetavalt kirjanikkelt, väärtuslikus ja rahvusvahelises valikus.

Endiste aastakäikude hinnad:

Tugevas poolnahkkõltes: Kõltmata:

Aastakäik	1922 a.	Kr. 7.—	Kr. 5.—
„	1923 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1924 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1925 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1926 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1927 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1928 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1929 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1930 a.	„ 9.50	„ 7.50

Müügil suuremates raamatukauplustes.

Kus neid pole — tellige otse talitusest,

Müürivahe tän. 16,

Telefon (2)12-53,

kust teile raamatud kätte saadetakse ilma iga lisamaksuta.

MILLER autokummide

paremused on:

- 1) ühest tükist tald ja küljed, seepärast ei murdu;
- 2) lai teepinnakujuline tald ja seega aeglane kulumine;
- 3) ühtlane paindumus ja suur elastsus, seega väike sisemine hõõrumissoojus ja rohke kilomeetrite arv.

Tallinna ladu:

Heinr. Lagus,

Müürivahe, 16, Laenu-panga majas,

uks B Telefon (2)12-53.

Suviseil

ei tohi keegi unustada kaasa võtmast mõnda raamatut. Raamat on seltsiline, kes on huvitavam kõigist teistest seltsilistest. Raudteel, laeval, maal, rannas — igalpool on ta inimesele ta puhkuseajal parimaks saatjaks ning seltsiliseks. Eriti head meelelahutust pakub, armastust oma kodu vastu äratav ja lugeja mõtteid süvendab hea luuletustekogu. Sallisena võime julgesti soovitada igauhele, kes kodumaad armastab ja kodumaa kaunidust tahab nautida, talvel ilmunud raamatut:

Peeter Grünfeldt

MINU KODU

kogu luuletusi kodumaale.

Hind 2 krooni.

Selles raamatus, mis ka välimuselt väga meeldiv ja kaunis, leidub iseäranis rohkesti isamaalikku luulet, millest meie heliloojad Aavik, M. Hermann, O. Hermann, Jürgenson, Kapp, Kasemets, Krull, Kull, Läte, Lüdig, Lampson, Madetoja, Vettik, Võrk, Simm, Türrpu jne. juba hulgale on viisid loonud.

„Minu kodu“ kohta kirjutab Rasmus Kangro-Pool „Päevalehes“:

„Me näeme luuletajat laulmas südamlilikult inimesena, kes oma hinges kannab soojust ja hellust kodule ja kodumaale, kodu rõõmudele ja muredele. Örnadest igatsuse lainetest, tulikumast armastusest ja hõbepäiselt mõtlevast rahust on sündinud Luuletaja laulud. Ta tunneb, kuidas meie kohus on valgest tuua põldudele, mille vanemate vaev on teinud viljakandjaks. Ja ta lootus on kindel, et elutahe on meis tugev küllalt, et mitte lasta hukkuda seda sõnulseletamatut, mis peitub kodu õhkkonnas ja oma lapsi ei lase väsida. Koduarmastust peame kõik otsima, kui süda on raske ja ihkab lohutust. Luuletaja optimismi on koduarmastus kannud.“

K. Uuste kirjutab ajakirjas „Eesti Noorus“

„See ei ole sõnade riimi ja ritta seadmine, vaid on oma vaimlise isiku valamine sõnadesse. Nagu tuline oda tungib see igasse õilsasse hinge ja läbib selle. Süttinud hing lõkendab õnnelikus joovastuses. Nii on mõistetav, miks P. Grünfeldti laulud on viisistatud. Nad on suutnud täita helikunstnike hinge ja on pannud need laulud helisema nii, et neist kajab Eesti pind — nii kaua kui Eesti on Eesti.“

Bernard Linde kirjutab „Tallinna Postis“:

„Jutustavas proosas on Peeter Grünfeldt olnud meie külarealismis ideeliselt juhtivaid jõude, kes aga pole viljelnud seda ala kestvama püsivusega, vaid on pööranud tagasi oma esialgsele alale — luulele. Seal on ta kasvanud ja arenenud ühes uute pealetulnud inimestega. Tema luulekogu sisaldab oma lihtsustatud värskusega parimaid luuletaja lauludest. Ei saa salata: easolev kirjanik on annud siin luule alal oma parima.“

Viktor Neggo kirjutab ajakirjas „Kaitse kodu“:

„Südamest tulevad Grünfeldtil lauluhelid ja südamesse nad tungivad oma lihtsa, kõigile arusaadava keelega. Ei ole siin midagi tehtut, ei ole liialdusi ega kõrgeid sõnu. Armsalt ja harmooniliselt, nagu mõjub ka ta isik ise, voolavad ta luulesõnad.“

Juhan Jaik kirjutab „Postimehes“:

„P. Grünfeldt on silmapaistva seisukoha omandanud oma kirjandusliku tegevuse kaudu ja on rikastanud laiemate hulkade südameid oma lauludega. Need on saanud rahvakirjanduseks selle sõna tõsisel mõttes.“

Nende lugupeetud arvustajate otsus näitab, et luuletaja uusim raamat „Minu kodu“ on väärikas teos Eesti kirjanduses ja kaunimaks ehteks igale kodule.

„Minu kodu“ on saada igas paremas raamatukaupluses. Kes raamatu hinna saadab „Romaani“ talitusele, sellele saadame raamatu oma kulul koju kätte.